

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулах!

БҮРЯАТЫН ФУТБОЛ

Бүгэдэ арадай сонин

1998
май
13

Хабарай туул
улаан туу
харын
17

гарагай 4
СРЕДА
№ 81 (19922)
Газетын сэн
ХАМГААГА

Засагай
дээдын зургаануудта

ТУСХАЙ ДУГААР

ТАРИЛГА-98

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИЙН ДОЛООН ХОНОГ

Нийтэ республиканска хэмжээ ябуулганууд
 Майн 14. Буряад Республикын байгуулагданаар 75 жэлэй ойдо зориулагданаар национально-соёлой түбүүдэй үдэрнүүд.
 Майн 15. «Хани барисаанай баглаа» гэхэн гала-концерт.
 Майн 15. Гэр бүлын уласхоорондын үдэр.
 Майн 15-16. «Нолонго» («Радуга») гэхэн хүүтэдэй телевизионно фестиваль (Захаминай, Сэлэнгын аймагууд).
 Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ А.В.ПОТАПОВ.
 Майн 12. Буряад Республикын Правительствын заседани.
 Майн 12. Эрхэтэдэй хубин асуудалнуудаар уулзалга.
 Майн 13. Сэрэгэй объектүүдтэ ошолго.
 Майн 14-15. Ажалай хэрэгээр Прибайкалин район ошолго.
 Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхн орлогшо В.КАГАЛОВ
 Майн 11. Тояма (Япони) префектурын делегацигай уулзалга.
 Майн 15. Архин зүйлнүүдые үйлэдбэрилгын ба худалдалгын хэрэг хинадаг албан хоорондын комиссийн заседани.
 Майн 13-14. Сибирийн гүрэнэй стандартын территориальна албан зургаануудай директорнүүдэй зүблөөн.
 Майн 13. Госгортехнадзорой управлениин соведэй заседани.
 Сэлэнгэ мүнэнэй оёорые бүхэлхэ түдэмэринүүдэй технологическа схемые бэлдэхэ.
 Предприятинуудай байгууламжа хубилгаха комиссийн заседани.
 Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшонор:
 А.Н.ЖИЛЬЦОВ
 Буряад Республикын ажахын хэрэг эрхилдэг субъектнүүдтэ налог ашалгын шэнжэлэл.
 Московско фондово биржэдэ республикын гүрэнэй облигацинуудые оруулаха түрүүшын аукцион үнгэргэлгэ.
 Буряад Республикын 2001-дхи он болотор

социально-экономическа хүгжэлтыг хараалан түсэблэлгэ.
 Республика дотор хоорондоо тоосолгыг үнгэргэлгэдэ бэлдэлгэ. Россин ФКЦБ-гэй Эрхүүгэй региональна отделениин делегацигай хүдэлмэри.
Б.Ц.СЕМЁНОВ
 Эдэе хоолой болон болбосоруулгын промышленностийн предприятинуудай 1999-2000 онуудай социально-экономическа хүгжэлтыг тодорхойлон түсэблэлгэ.
 Хүдөө ажахын районно управленинүүдэй бухгалтернуудай семинарта хабаадалга.
 Ивалгын районой ажахынүүдые шэнэдхэн хубилгаха талаар хүдэлмэри.
 Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые шэлэн абаха, тэрэниг газарай хүрһэндэ оруулаха болон ургамалнуудые хамгаалха хэрэгсэлнүүдые шэлэхэ хүдэлмэрийн хойноһоо хиналта.
 Запас хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгада гүрэнэй захил абаха конкурс үнгэргэлгэ.
А.Ч.НИМАЕВА
 ТАСИС программын болон республикын аяншалгын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар «Байгалдээрэ аяншалга» гэхэн дүхэриг шэрээ стол үнгэргэлгэ.
 Хаагдаһан болон ондоо зорилготой болгогдоһон лагерьнуудай инвентаризаци үнгэргэлгэ.
 Национально-соёлой түбүүдэй декоративно-прикладной творчествын болон И.Ю.Худяковагай тусхайта выставкэнүүдые нээлгэ.
 Майн 14. Хореографическа училищин тоосоотой концерт.
 Гэр бүлын болон эдиришүүлэй шнидхэгдээгүй асуудалнуудаар уласхоорондын конференцие үнгэргэлгэдэ бэлдэхэлэй хүдэлмэри.
А.П. ТАБАЛАЕВ
 Беларусь Республикын болон Японой Тояма префектурын делегацинуудтай хүдэлмэри.
 Улаан-Үдэ-Хурамхаан гэхэн нютагай агаарай линидэ самолёдуудай ниндэлгыг хангаха асуудалнуудые зүбшэлгэ.
 Запасай сэрэгэй алба хаагдаһа гэр байрын сертификатуудые үгэлгөөр материалнуудые бэлдэлгэ.
 1998 ондо Россин федеральна харгын жасын бюджетдэ мүнэн зөөри таһалжа үгэхэ тухай хэлсээнэй проект бэлдэлгэ.

ХАМНИЙН ТАЛА ХҮНХИНЭХЭНЬ...

Мүнөө хүдөө нютагуудта хабарай тарилгын халуу. 1 хаһа хүржэ эрэнхэй. Заха холын хагата Захаминай аймагай ажалша зон май харын эхээр тарилгая эхилхэнь гэхэн мэдээсэл абахагаа, тэндэхн Хамни нютагай зайһан Валерий Дашиевич Мункуевтай хөөрэлдэбэ.

- Валерий Дашеевич, тание майн хайндэрнүүдээр амаршалаад, хабарайнгаа тарилгада хэр бэлдэхэлтэйгээр орохоёо байнабта гэжэ асууя.
 - Гол түлэб трактор, машинануудаа саг соогоо заһабарилжа бэлэн болгоод байнабди. Тоһо түлишынше талаар ханаа зоболгогүй элбэг нөөсөтэйбди. Урданайхида орходоо энэ хабар яһалал дутуу дундаггүйгөөр хабарайнгаа таригада орохоннай даа.
 - Энэ хүшэр сагта тоһо түлишөөр дуталдахагүймнай гэхэдэтнай баясамаар байна. Энэнэ тухай тодорхойгоор хөөржэ үгыт.
 - «Хамни»гэхэн таряашадай ажахые үгытэй гэхын аргагүй, эдэ хэды жэлнүүд соо нилээн хүгжэжэ байһан ажахы болоһо. Тээмэндэ 100 мянган түхэриг «Агробанк» үгөө, тэрээнэйнгээ 25 мянганданы дизельнэ түлишэ худалдажа абаад, аймагайнгаа АКХ, КДХ-нуудта хубаажа үгөө һэмди. Тэдэнэрнай гэдэргэнь үриэз бензинээр бусааха юм.
 - Жэлэй дүүрэхэдэ үри шэригүй гараһан байнат. Зарим ажахынууд «Бурят-агроснабһаа» лизингээр трактор машина, тоһо түлишэ урьһаар абаад, түлэжэ шададаггүй бшуу.
 - Зүб. Мүнөө дээрэ үри шэригүйбди. Харин нёдондо жэлдэ эдэе хоолоймнай корпораци манда өөһэдөө 58 миллион түхэриг үритэй үлөө һэн. Тулюурхан байдалтайбди

гэхэдэ нүгэл болохо. Таряашадаймнай ажахы мал олоор барина гэшэ. Ехэнхинь намартаа хуряжа абаһан газарайнгаа эдэгээр гарсаданабди гэхэ байһаб. Майн 4-нэй үдэр тарилгая эхилээбди.
 - Үрэнэ хүрэнгөөр хэр хангаданхайбта?
 - Өөһэдымнай таряанай үрэнэн хүрэнхэше байгаа, харин энэ хабартаа Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозһоо 5 тоһо элитнэ үрэнэнэй шэниисэ асараабди.
 - Валерий Дашеевич, КХ-гайтнай дарга Леонид Дашеевич бэрхэ хүн. Хоюулаа наһаараашье дүтэрхы залуу гэшэ аабзат? Залуугайтнай зали харагдана бээздаа..
 - Леонид Дашеевич бидэ хоёр бэе бээе ойлголсожоч, арга шадаалаараа оролдонобди гэжэ һанагшабди. Нүхэрни агроном мэргэжэлтэй. Газар таряалангай нюусые хайн мэдэхэ хүн гэшэ. Энэ хабартаа шэнэ комбайн асаруулаа, таряагаа гурил болгожоч гаргаха тээрмэ абаа. Аймаг соогоо Ехэ-Цахирта гансахан лэ тээрмэтэй һэмди, харин мүнөө жэлһэе гурилаа өөһэдөө гаргажа эхилхэмнай.
 - Хайнта даа. Ажалтнай урагшатай бүтэг, намартаа баян ургаса хуряжа абахыетнай хүсэе
 Галина ЗАНАЕВА хөөрэлдэбэ
 ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В.Мункуев, нютагай зайһан, таряашадай ажахынуудай директор.
 Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

ЗУЛАТНАЙ МҮНХЭ БАЙХАЛ!

(Агууехэ Илалтын 53 жэлэй ойн баярай жагсаалһаа репортаж)

Үргэн Буряад ороноймнай нийслэл - Улаан-Үдэ хотын Советүүдэй талмай дээрэ майн 9-нэй үдэр хүн зон олоороо сугларба. Эндэ хотын гурбан районуудай, гарнизонной сэрэгшэд, айшаад жагсаалда зогсоно. Эдгээр Улаан тууга намилзуулһаар талмай дээрэн эрээ ха юм. Илалтын үдэрэй хүндэдэ газарайн ёһотой хабарай май харын эгээл дулаан, намдуу үдэр тогтожо, хайндэрэй парад-жагсаалда үбгэд, хүгшэд, үхиүүдэдэ хүтэлһэн айл бүлэ олон даа.
 ... Гуниг гануудалай, мүн утгайжын хүгжэм талмай дүүрэн бэлдэлгэ. Шуһата ехэ дайн байдлаанай гал дүлэн соогоур ябажа гараһан гү, али ара талада унаһан малгайгаа абаха забдаггүй хүдэлһэн дайнай, ажалай ветеранууд. Үндэр наһатай болоһон эдгээрэй энгэртэ дайшалхн орден, медальнууд хабарай наранай элшэдэ яларан тодорон харагдана.
 Үдэрэй 11 часһаа хотын ажалшадай митинг бэлдэжэ, дайнай, ажалай ветеранууд үүрөөтэй, аюултай ехэ дайнай жагаад эхилһэн, эбтэй эстэй нэгэ бүлэ боложо, хүсэ ехэтэй, Гилерэй булимтарагшадые жагаад мүнөөһэн тухайгаа сугларашадта хөөрөбэ.
 Дайнай газарнуудта баатарай гүрөөр унаһан нүхэдөө доро дайн хүндэлжэ, ойро зуурахан дайн шэмэггүй боложо мүнхэлжэ.
 - Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ болоһон гайхамшагта ехэ дайнда совет арадай, тэрэнэй Зэбсэгтэ

Хүсэлүүдэй туйлаһан Илалта хэтэ мүнхэлдөө, зула мэтэ бадаржа байханы болотой! Энэ дайнай шарханууд биднээрэй ухаан болдоһоо хээсэдэһые гарахагүй, зүрхэ сэдхэхэдэмнай мартагдашагүйгоор үлэһнэй. Дэлхэйн ехэ дайнда манай ард илажа гарахадаа оорынгоо эрхэ сүлөө, Эхэ ороноо шунхайрһан фашист эзэмдэгшэдһээ аришалан хамгаалжа гараһингаа хажуугаар Европын арада эрхэ сүлөө олгоһые хэмнэй мүнөөдөр мартаха бэлэй! - гэжэ республикын ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ М-Ж.Ц. Гармаев үгэ хэлэхэдэ, мэдүүлжэ. - Тиин эгээл мүнөөдөр - Агууехэ Илалтын 53 жэлэй ойн баярай үдэрые тэмдэглэжэ байхадаа, үндэр наһатай болоһон фронтонигуудаа хүндэлжэ, урма баяраар халыаха наггин уялгатайбди гэн гэхээ, мүнөөнэй хүндэ хүшэр байдал хайжаруулаха гэхэдэ, бүхы оролдолго, зорилгомнай гэдэргэнь түлхинэ. Эдэ бүгэдээ хайжаруулын тула бултадаа эрмэлзэхэ, тэмсэхэ зэргэтэйбди, - гээд нүхэр Гармаев үгээсэ түгэсхэнэ.
 «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ манай республикын 40 мянган сэрэгшэд фронтонууд дээрэ баатарай үхэлөөр унаһан гэшэ. Эдгээртэ зориулан баатар хүбүүд, басагадайнгаа дурасхаалые мүнхэлжэ!» - гэхэн дохбо тэмдэг талмай дүүрэн үгтэнэ, шаналаа гануудалай хүгжэм элдэлжэ...
 Мүнөөдөр тэмдэглэгдэжэ байгаа Илалтын үдэртэ хабаадаһан дайнай, ажалай ветеранууд

Эхэ оронодо, арадтаа үнэн сэхээр алба хэжэ яһанһаа аргагүй байсан урмашана.
 Часһаа үлүүтэйхэн саг соо үргэжэлһэн митингын һүүлдэ Улаан-Үдэн гарнизонной сэрэгшэд трибунын урдуур жагсаалаа батадхан үнгэрнэ. Сэрэгшэдэй жагсаалые гарнизонной начальник генерал-майор Г.С.Борисов хүтэлбэрлэжэ, хотын ажалшадые хайндэрөөр амаршалжа үгэ хэлэбэ, Россин Федерациин Оборонин министрэй уялга дүүргэншэ, маршал Игорь Сергеевич гаргаһан Агууехэ Илалтын хайндэрэй захиралта уншажа, сугларашадые амаршалаа.
 Дайнай, ажалай ветеранууд, хотын олон тоотой хүн зон Советүүдэй талмай дээрэһээ «Танк» хүнөөдэ эржэ, баглаа сэгсүүдые табина. Эндэһээ аян замаа саашань үргэлжэлүүлжэ, Советскэ Союзай Герой Сергей Орешковэй нэрэмжэтэ парк ошожо, хайндэрөө үргэлжэлүүлэн сэншэ, сэрэгшэдэй бэлдэлһэн халуун эдэгшээ ама хүрөө, ирагуу хүгжэмэй аяла доро анда нүхэд уулзажа, тэрэ холын дайн дажарай байлдаан тухай дурсан хөөрэлдэжэ тараа бэлэй.
 Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Буряад Республикын Президент
Л.В. ПОТАПОВТА
Эрхүүгэй областиин Губернатор
Б.А.ГОВОРИНДО
Шэтын областиин захиргаанай
толгойлогшо
Р.Ф.ГЕНИАТУЛИНДА
Агын Буряадай автономито округой
захиргаанай толгойлогшо
Б.Б.ЖАМСУЕВТА
Усть-Ордын Буряадай автономито
округой захиргаанай толгойлогшо
В.Т.МАЛЕЕВТЭ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Сибирийн субъектүүдэй хоорондын холбооной улам нягта боложо байһаниинь тон хайн хэрэг гээшэ. Хүршэ республика, область болон округуудай хүтэлбэрлэгшэд социальна, экономикын, байгаали хамгаалгын, соёлой шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхээс үе-үе болоод лэ суглардаг болонхой. Гэбэшье, үхибүүд тухай тон амин шухала асуудалаар тэдэнэй нэгэшье удаа хөөрлэдөөгүй байһаниинь шаналмаар.

Энэ манай хизаарта хүн зоной үдэлгын эрид доошолжо байһан тухай таанар мэдэжэ байгаа бээт. Манай ерээдүймнай болохо үхи хүүгэднай хүн зондо хэрэглэгдэхээс болижо байна шахуу. Тэдэнэй үбшэ хабшанда нэрбэгдэнэ, хооһо нойтоор, дааража бээрэжэ ябана. Хүнэй үхэхэн үхибүүдэй түрэлгэһөө олошороо. Эндэхи үндэһэн арадуудай хүүгэд илангаяа ехээр зүдэрнэ. Тэдэнэр түрэлхи хэлээс, ёһо заншалуудаа мартана, зариманиинь хургуулия хаяна. Хүдөөгэй олонхи хүбүүд, басагад тухай дунда ба дээдэ хургуулинуудта хуралсалаа үргэлжэлүүлхэ аргагүй болонхой. Энээнһээ боложо, буряад, эвенк болон шэмээшгүүд үни удаан үргэлжэлһэн түүхэдээ үхибүүдые бурхан шэнгээр тахижа ябаһан зон аад, мүнөө үхибүүдэй үншэрэлгэ, гэр байрагүй бололго, багашуулай гэмтэ ябадал, наркоман, бээ наймаалга гэхэ мэтэ айхабтар муухай үзэгдэлнүүдтэй түрүүшынхией дайрадажа байна.

Эдэ бүхы асуудалнуудта тон анхаралтайгаар хандажа, хамтадаа үрэ ехэтэй хэмжээнүүдые абахаар болоос. Таанарай саашанхи уулзалгануудай үедэ энэ асуудал хэлсэгдэхэ байгаа бээ. Һайн хайхан энэ ехэ зорилго бэлүүлгэдэ «Хараасгай» гэдэг манай хизаартахи үхибүүдэй түрүүшын ори ганса сэтгүүл ехэхэн үүргэ дүүргэхээр байна.

Буряадай «Республиканска типографиин» хүсэ багатай ушарһаань манай журнал1986 ондо байгуулагдаһан саһаа хойшо хэблэлэй талаар ехэ бэрхэшээлнүүдтэй ходо ушарна. Энэ шалтагаанһаа боложо, манай журналай зарим дугаарнууд Москвада, Улаан-Баатарта болон Хайлаарта (КНР) хэблэгдэһэншье байха. Тийгэбэшье, журналаа буряад, ород хэлэнүүдээрэ гаргаханаа гадна, 1990-1993 онуудта хоёр дугаараа эвенк хэлэн дээрэ хойто зүгтэй арадуудай түүхэ тухай түрүүшынхией гаргажа, тэдэнэ Буряад орондо, Саха (Яхад) Республикада, Красноярска хизаарта, Эрхүүгэй болон Шэтын областьнуудта тараһан байнабди. Мүнөө тусхай дугаар татаар хэлэн дээрэ бэлдэнэбди. Тэрэмнай Татарстанай 80 хэлэй ойн баярые уттуулан гараха.

Тэрэшэлэн «Хараасгай» журналай редакци бюджетһээ мүнгэ абангүйгөөр һүүлэй жэлнүүдтэ хүүгэдэй 16 ном хэблэн гаргаа юм. Эдир уншагшад, илангаяа ахалагша классайхид түрэл хизаарайнгаа түүхэ, этнографи болон аман зохёолоор ехэтэ һонирхоно. Эдэмнай, жэшээн, иимэ номууд байна гэбэл: «Нэгэдүгээр Петр хаанай буряад арадта гаргаһан зарлигай 300 жэл», «1891-1892 онуудта Эзэн Хаан-Императорай Байгалай үмэнэхи нютагуудаар аяншалга» (энэ ном Россин Федерациин Президент Б.Н.Ельцинэй Буряад орондо ерэхэ үедэнь бэлэглэгдэһэн), мүн «Хүхэ Мүнхэ тэнгэри» (Байгал шадарай бөөнэрэй дурдалганууд) болоно. Росси, Монгол, Япон, Германи болон Англиин зүүн зүг шэнжэлдэг, бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ эрдэмтэд тус номой редакциинно соведтэ ороһон юм. Мүнөө үедэ «Туламтай шоно» гэнэн онтохон буряад, ород, эвенк, яхад, тыва болон хакас хэлэнүүд дээрэ гаргахаар бэлдэгдэнхэй. Эдэ бүгэдэһөө харахада, хэблэхэ хэрэгые олзотой болгожо, хүүгэдэй хамтын хэблэл байгуулжа боломоор байна.

Манай журналай элдэб нэгэдэлнүүд, жасанууд болон түбүүдэй байгуулһан штаб-квартирань манай редакцияда байна. Эдэнэр ехэ-ехэ республиканска, зональна болон уласхоорондын үхибүүдэй хэмжээ ябуулгануудые эмхидхээ:

1) 1991 ондо «Хүмүүжэл» гэнэн телемарофон үнэргөө һэмди. Тэрэмнай гансал манай республикада бэшэ, харин Эрхүүгэй болон Шэтын областьнуудта, мүн аха дүү хоёр округуудтамнай 4-5 часай туршада таһалгаряагүй дамжуулагдажа байгаа. Тус марафон гансал үхибүүдтэ бэшэ, харин ехэшүүдэшье соёлой нилээд ехэ хэрэг болоһон юм. Тээд тэрээгээр лэ юмэнэй дүүрэнхэндэнь шаналмаар.

2) 1994 ондо Улаан-Баатарта «Их наадам» гэнэн Бүхэдэлхэйн бүгэдэ монголой хүүгэдэй һайндэр эмхидхээ һэмди. Тэрэндэмнай манай нютагай элдэб яһанай түлөөлэгшэд, мүн тэрэшэлэн Ази, Европо болон Америкэдэ һуудаг монгол гарбалтанай үхибүүд хабаадаһан юм. Хоёрдугаар «Их наадам» хойто жэлдэ Хальмагай ниислэл Элистэ хотодо, харин 2001 ондо Улаан-Үдэдэ, удаань Хүхэ-Хотодо үнэргэгдэжэ, заншалта һайндэр болохо.

3) Нёдондо жэлдэ «Кирсан-Шатар» гэдэг Байгалдахи үхибүүдэй шатарай түб байгуулаа һэмди. ФИДЕ-гэй Президент К.Н.Илюмжинов шэнэ түбтэ Шатарай Уласхоорондын Федерациин тут барюулжа, Ази түбидэ хүүгэдэй шатарай хүдэлөө хүгжөөхэ хэрэгтэ таанарта ехэ харюусалга даалгадана гэжэ тэрээгээрэ онсолон тэмдэглээ һэн.

Эдэ бүгэдэһөө харахада, манай багахан коллектив үхибүүдые хүмүүжүүлхэ тухатай ехэ хэрэгые амжалтаттайгаар эрхилнэ гээшэбди. Гэбэшье, манай хүдэлмэрийн маяг, түхэл болон шэглэлые харуулдаг журналаа яашье саг соонь гаргажа ядаад байнабди. Бюджетээр бидэндэ хараалагдаһан һомололго жэл бүри дүүргэгдэдэггүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ 220 миллион түхэригэй үри сугларһанхай. Харин 1998 ондо оройдоол 75 мянган түхэриг һомололдоо. Харин манайхидал адли хүүгэдэй журналнууд энэ жэлдэ һураггүй ехэ мүнгэ абаа. Жэшээн, Эрхүүгэй «Сибирячогто» 700 мянган түхэриг, Яхадай «Колокольчигто» 400 мянган түхэриг һомололдоо бшуу.

Республикын Правительство «Хараасгай» журналые эмхидхэн байгуулагша болгоһондонь бидэнэр Президент Л.В.Потаповта ехэ баясхалан хүргэнэбди. Энэнтэй дашарамдуулан, Танай областиин болон округой захиргаанууд манай журналай эмхидхэн байгуулагшад болог лэ гэжэ республикын ниитын эмхинүүд гуйна. Энэмнай манай энэ шухаг хэблэлые бодото һайнаар дэмжэһэн хэрэг болохо лэ. Харин бидэнэр жэл бүри гурбан хэлэн дээрэ тусхай дугаар эдир уншагшадтаа зорюулан гаргадаг байхабди.

Тийн энэ түүхэтэ хэрэг «Хүүгэдэй эрхэнүүд тухай ООН-ой Конвенцитэй гүйсэд тааралдаха. Юундэб гэхэдэ, үхибүүд тухай эгээл дээдэ хэмжээгээр оролдолго гаргыт гэжэ уряална ха юм.

Журналай ахамад редактор Ц.А.ЖИМБИЕВ
Буряад арадай Конгрессэй Президент
Е.М.ЕГОРОВ
Ага нютагаархидай «Алхана» бүлгэмэй
түрүүлэгшэ Б.Д.АЮШЕЕВ
воохоной нютагаархидай бүлгэмэй
түрүүлэгшэ В.Б.ПРОКОПЬЕВ
Эвенк культурын түрүүлэгшэ Е.Б.РОМАНОВА
ОАО «Амтын» ахамад директор, Ород арадай
бүлгэмэй түрүүлэгшэ С.И.ПРОНИН
Байгалдахи Уран зохёолшодой холбооной
түрүүлэгшэ В.Г.МИТЫПОВ.

Буряад Республикын Президент Л.В.Потаповта
«Завод «Железобетон» гэжэ нээмэл түхэлэй
акционернэ бүлгэмэй котельнэ цехэй хүдэлмэришэдэй
НЭЭМЭЛ ХАНДАЛГА

1996-1997 онуудай болон 1998 оной 4 һарын салын абаагүй ушарһаа 1998 оной апрелин 27-һоо бидэ, котельнэ цехэй хүдэлмэришэд, болзоргүй буһалгаа соносхободи.

Үнгэрһэн үедэ манай захиргаан бидэнтэй эдэс хоолой зүйлнүүдээр тоосоходоо, сангыень 30, харин зарим үедэнь 50 процент нэмээһэн байна. Буһалгаа үнэргэгшэ шалтагаанаар 1997 оной сентябрь соо бидэ олоһон салингайнгаа зарим хубиень мүнгөөр абаха эрхэтэй болоо һэмди. Буһалгаа үнэргэгшэ тухайгаа заводой захиргаанда байгша оной апрелин 14-дэ мэдүүлгэ баривабди. Генеральна директор Китаев Геннадий Васильевич манай мэдүүлгэдэ

иимэ харюу үгөө: «Росси Федерациин КЭТ-ой 33-дахы статьягаар булгьетнай ажалһаатнай гаргаа, шууя татадаггүй ондоо хүнүүдэ абахаб».

Леонид Васильевич, бидэ Танай ханданабди.

Буряад Республикын Президент байхадаа туһалжа шадаһыггүй бол, Президенттай туһалдаа кандидат байха үедөөшье шийдхэжэ туһалыт. Манай бүлэһүүд үлэһи байдалда ороһонхой!

Хүдэлмэришэдэй коллективэй Агабаряр, Буһалгаанай комитетэй түрүүлэгшэ Н.И.СОКОВ, 1998 оной майн 5.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ҮНДЭНЭ ЯҺАТАНАЙ
СОЁЛОЙ ТҮБҮҮДЭЙ ҮДЭРНҮҮДЭЙ ХЭМЖЭЭ
ЯБУУЛГАНУУД

Майн 13 Республикын аймагуудай түлөөлэгшэдэй айһандай буулга.

Майн 14 «Буряад ороной арадуудай заншалта соёл нэргээлгэ» гэнэн эрдэмтэй, практическая конференци. Арадай Хуралай Бага зал. 10.00

Майн 15. Ц.С.Сампиловай нэрэмжэтэ Уран зурагай музейдэ выставкэ нээлтэ - үндэһэ яһатанай соёлой түбүүдэй уран зурагай, урлалай выставкэ. И.Ю.Худяковагай выставкэ 10.00. Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблээдэ (ВАРК) хүрэлгэ 12.00

Дүнгүүдые гаргалга
 Правительствоин Байшан 406-дахы таһалга 15.00
 Гүрэнэй оперо болон балетэй академическэ театр соо «Хани барисаанай гүрлөө» гэнэн һайндэрэй концерт 18.00

Майн 16 Республикын аймагуудай түлөөлэгшэдэй болон айһандай бусалга.

Республикын аймагуудай ооһэдын хүтэлбэрийн захиргаануудай орлогшонор, үндэһэ яһатанай соёлой түбүүдэй түрүүлэгшэнэр, бага яһатанай Эблэлүүдэй хүтэлбэришэдэ уриданхай.

Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл, Шэмээшгүүдэй бүлгэм, Эвенкнүүдэй соёлой «Арун» гэжэ республиканска түб, Соёдуудай соёлой түб, Немец арадай үндэһэн соёлой түб, Еврей арадай үндэһэн соёлой түб, Поляк арадай соёлой «Надзёя» бүлгэм, Солонгос арадай үндэһэн соёлой түб, Татаар арадай үндэһэн соёлой түб, Буряад Республикын үндэһэ яһатанай соёлой түбүүдэй Үдэрнүүдэй хүдэлмэришэд хабаадаха.

Эмхидхэлэй комитет.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ҮНДЭНЭН
СОЁЛОЙ НЭГЭДЭЛНҮҮД

Солонгос арадай үндэһэн соёлой түб - Лигай Геннадий Сергеевич 21-27-83, г.т. 37-61-49

Поляк арадай соёлой бүлгэм - Соколовский Вацлав Владимирович г.т. 34-10-37

Немец арадай соёлой түб - Шимиф Александр Александрович 21-15-94, 21-16-31;

Нархинова Эльвира Прокопьевна г.т. 21-01-39; Никифорова Ольга Владимировна 21-22-43.

Еврей арадай үндэһэн соёлой түб - Ярневская Эвелина Наумовна г.т. 34-08-08

Эвенкнүүдэй соёлой «Арун» республиканска түб - Гончиков Виктор Степанович 21-51-75;

Бодоулов Валериан Ороченович г.т. 37-85-38; Романова Зинаида Романовна 21-23-20, г.т. 34-57-90

Хойто зүгтэй үсөөн тоото арадуудай республиканска эблэл - Бадамаева Мария Бодоуловна 21-51-75, 21-12-67

Шэмээшгүүдэй бүлгэмүүдэй совет - Петров Виктор Леоньевич 37-36-63

Татаар арадай үндэһэн соёлой түб - Гафиев Альберт Минханович г.т. 21-68-03

Ородой соёлой түб - Карнышев Константин Григорьевич г.т. 37-72-45

Ородой бүлгэм - Проппин Сергей Иванович 33-06-24; Яковлев Валерий Иванович 34-95-03; 21-43-12

Буряад арадай конгресс - Егоров Евгений Матвеевич 21-10-84

Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл - Дугаров Лаши-Нима Дугарович 21-21-66;

Баяргув Бато Дугаржанович

Соёдуудай үндэһэн соёлой түб - Самаева Наталья Дыжитовна Ахид аймагай Орлик тосхон

Ородой холбооной Забайкалийн түб - Рошкетов Петр Алексеевич 21-44-65

Буряад Республикын Арадай Хуралай

ТОГТООЛ

Буряад Республикын Президенттын хунгалтада дуугаа үгэлгын үедэ «Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай хунгалта тухай» Буряад Республикын Хуулийн 48-дахы статьягай 2-дохи пункттын дүримүүдэй бэлүүлгыё тараан дэлгэрүүлхэ тухай

Буряад Республикын Арадай Хурал «Буряад Республикын Арадай Хурал тухай» Буряад Республикын Хуулийн 4-дэхи статьягай зохидуулан, иигэжэ тогтооно:

Буряад Республикын Президенттын хунгалтада дуугаа үгэлгын үедэ «Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай хунгалта тухай» Буряад Республикын Хуулийн 48-дахы статьягай 2-дохи пункттын (зунай үедэ үлгөөнэй 6 саһаа үдэшин 22 саг хүрэтэр) дүримүүдые бэлүүлгыё тараан дэлгэрүүлхэ

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ **М. СЕМЕНОВ.**
 Улаан-Үдэ, 1998 оной апрелин 15.

Буряад Республикын Хуули

“Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудыг хунгалта тухай” Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдыг оруулха тухай (Буряад Республикын 1994 оной апрелин 12-ой, 1994 оной августын 2-ой, 1995 оной сентябрин 8-най хуулинуудаар оруулагдаһан хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдтэйгээр)

(Үргэлжлэл. Эхнийш майн 6-най угшарта).

Статья 17. Хунгуулин окружной комиссинин түлөөлэгчнүүд хунгуулин окружной комисси:

а) хунгуулин округой гая дээртүс Хуули гүйсэдхэн бэсүүлгын хойноһоо хиналта тотоодог;

б) хунгуулин участково комиссинуудай ажал ябуулгыг хинадаг, эдэ комиссинуудай шиндхэбэрнүүд болон ябуулганууд тушаа гомдолнуудыг (мэдүүлгнүүдыг) хаража үздэг, гомдолнууд (мэдүүлгнүүд) тушаа үндэһэ баримтатый шиндхэбэрнүүдыг абадаг;

в) Буряад Республикын Арадай Хуралай депутата кандидатнууд болон тэдэнэй этгэмжэтэ шюорнуудыг бүридхэлдэ абадаг, тогтоогдоһон тухэлэй үнэмшэлгнүүдыг тэдэртэ барюулдаг;

г) депутата бүхы кандидатуудта хунгалтын урда тээхи ажал ябуулгын хууляар хараалагдаһан адли тэгшэ эрхэ байдал хангахыг сахидат;

д) хунгуулин округто хунгалтада бэлдэлгэдэ ба тэрэнигс үнгэргэлгэдэ һомологдоһон мүнгэ зөөри гаргашалдаг;

е) депутата кандидатыг дэбжүүлгыг дэмжэжэ талаар хунгагшадтай гартабилгануудыг суглаулын хуулига байһыг шалгадаг;

ж) дуугаа үгэлгын тула хунгуулин бюллетенин текст багалдаг, бюллетениүүдыг бэлддэг, хунгуулин участково комиссинуудыг тэдэртэ хангадаг;

з) хунгуулин окружной комиссин байшан соо дуугаа үгэлгын үдэр (15-4) болотор бэлээрһоо урид дуугаа үгэлгыг эмхидхэдэг;

и) хунгуулин округто хунгалтын үр дүнгүүдыг тодорхойлодог, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ тэдэнигс толилуудат, дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай баримта мэдэжүүдыг (протоколнуудыг, хабсаргадамал таблицануудыг) Буряад Республикын хунгуулин комиссида эльгэдэг;

к) Арадай Хуралай депутатуудай хунгалтада бэлдэлгэдэ ба тэрэнигс үнгэргэлгэдэ хабаатай документүүдыг Буряад Республикын хунгуулин комиссида дамжуулдаг;

л) Арадай Хуралай депутатуудай хунгалта дахинаа үнгэргэлгыг, тэдэнэй түлөө дуугаа үгэлгыг дахинаа үнгэргэлгыг эмхидхэдэг;

м) Россин Федерацин болон Буряад Республикын хүсэндөө байһан хуулинуудаар тогтоогдоһон ондоошье эрхэ түлөөлэгчнүүдыг бэлүүлдэг.

Статья 18. Хунгуулин участково комиссинин түлөөлэгчнүүд хунгуулин участково комисси:

а) хунгуулин участково комиссин байрладаг газар, телефонуудай номернууд, тэрэнэй хүдэлмэринин саг, үдэр болон дуугаа үгэлгын газар тухай зондо мэдээсэдэг;

б) хунгагшадтай списогтыг толоодог;

в) хунгагшадтай списогтэй хунгагшадтыг танилсуулдаг, хунгагшадтай списогтэ гаралан адуунууд болон тодо бэшэ зүйлнүүд тухай мэдүүлгнүүдыг хаража үздэг, хубилалтануудыг оруулдаг, арасжа буруушалгын ушаршалтагануудыг заалгатай мэдүүлгнүүдыг хангалтада үндэһэ баримтатый аралта хэдэг;

г) дуугаа үгэлгын байрануудыг, хунгалтын хайрсагуудыг, бусад түхээрлэг хэрэгсэлнүүдыг бэлдэлгыг хангадаг;

д) хунгуулин участогай газар дээрэ хунгалтын урда тээхи идхалгын материалнуудыг танилгын ёһо гуримнуудыг сахилгыг хинадаг;

е) дуугаа үгэлгын үдэр болотор 3 үдэрһөө оройтуулангүй болзорһоо урид дуугаа үгэлгыг, хунгалтын үдэр дуугаа үгэлгыг эмхидхэдэг;

ж) хунгуулин участогта үгэлгын дуус тоолодог, дуугаа үгэлгын дүнгүүдыг согсолдог;

з) дуугаа үгэлгэдэ бэлдэлгын ба тэрэнигс үнгэргэлгын асуудалнуудаар ороһон мэдүүлгнүүдыг, гомдолнуудыг хаража үздэг,

тэдээн тушаа үндэһэ баримтатый шиндхэбэрнүүдыг абадаг;

и) Россин Федерацин болон Буряад Республикын хүсэндөө байһан хуулинуудаар хараалагдаһан ондоошье эрхэ түлөөлэгчнүүдыг бэлүүлдэг.

Статья 19. Хунгуулин комиссинуудай ажал ябуулгыг мэдээсэжэ байлга

1. Хунгуулин комиссинуудай ажал ябуулга нюуса бэшээр, нэмэл гуримаар бэлүүлдэгдэгдэг дээдэ талын хунгуулин комиссинуудай гшнүүд, бүридхэлдэ абтаһан кандидатууд гү, али тэдэнэй этгэмжэтэ шюорнууд, хунгуулин нэгдэлнүүдэй, бүлэглэлнүүдэй бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэд, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэд зохихо хунгуулин комиссин суглаануудта хабаадаха эрхэтэй. Суглаануудта хабаадаһын тула дурсагдаһан шюорнуудта нэмэлтэ зүбшөөл хэрэггүй. Зохихо хунгуулин комисси дурсагдаһан шюорнуудта суглаанда хабаадахыг дуулгаха, тиншэ сүлөөтэйгөөр орохо арга олгохо уялгатай.

2. Хунгуулин комиссин шиндхэбэрнүүд тус Хуулин 31-дхи статьягай 1-дхи пункт соо заагдаһан олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ бюджедээр хараалагдаһан мүнгэ зөөрээр толилогдодог ба олондо мэдээсэл тараалгын бусад хэрэгсэлнүүдтэ дамжуулагдадаг.

3. Дуугаа үгэлгын үдэртэ хунгуулин участково комиссин хүдэлмэринин эхинһээ хойшо хунгуулин участогуудта дуугаа үгэлгын, мүн дуус дахинаа тоололгын дүнгүүд тухай хунгуулин окружной комиссин протокол үгэлгын тухай мэдээсэлнүүдыг абатар тус статьягай 1-дхи пункт соо тоологдоһон шюорнууд хабаадаха эрхэтэй.

4. Сэрэгэй статьяда, больницада, санаторида, амаралтын байшанда, мүрдэлгын изоляторта ба саг зуураар байлалгын изоляторта байгуулагдаһан хунгуулин участогай хунгуулин участково комиссин байшан соо, мүн хунгуулин энэ участогта дуугаа үгэлгын байшанда хунгуулин комиссин бүхы гшнүүд, адаглагшад, тус статьягай 1-дхи пункт соо заагдаһан ондоошье шюорнууд орохо эрхэтэй.

5. Адаглагшад, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэд, гадаадын (уласкоорондын) адаглагшад хунгуулин ондоошье комиссинуудта дуугаа үгэлгын дүнгүүдыг согсолходонь, хунгалтын үр дүнгүүдыг тодорхойлодонь, дуугаа үгэлгын дүнгүүд, хунгалтын үр дүнгүүд тухай зохихо протоколнуудыг табиха үедэнь байлсаха эрхэтэй.

6. Тус адаглагша хэнэй аша тухыг хамгаалнаб, тэрэнэй обог, нэрэ алдарыг, ажаһуудаг газарыг, мүн хунгуулин участогай дугаарнуудыг тэрэнэй эльгээгдэһэн хунгуулин комиссин нэрнүүдыг бэшэлгэтэй үнэмшэлгнүүд адаглагшын эрхэ түлөөлэгчнүүдыг элрхэйлхэ ёһотой. Бүридхэлдэ абтаһан депутат, хунгуулин нэгдэл, хунгуулин бүлэглэл, нийгын нэгдэл нимэ үнэмшэлгнүүдыг бэшээр үгэхэ ёһотой. Паспорт гү, али тэрэнигс һэлгэһэн документ харуулхадань лэ, энэ документны үнгэртэ гэжэ тоологдодог. Адаглагшыг эльгээһэн тухай уридшалан мэдээсэлнэй хэрэггүй.

7. Тус статьягай 6-дахи пункт соо заагдаһан документнүүд энэ статьягай 3-дахи пункт соо дурсагдаһан үедэ зохихо газар дээрэ дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой табигдажа эхилһэнһээ хойшо дурсагдаһан хүдэлмэринин дүүрэтэр хунгуулин участково болон окружной комиссинуудта харуулагдаха ёһотой.

8. Адаглагшад нимэ эрхэнүүдтэй гэбэл:

а) хунгагшадтай списогтэй танилсаха;

б) дуугаа үгэлгын үдэр тус статьягай 3-дахи пункт соо заагдаһан али бүхы үедэ зохихо хунгуулин участогай дуугаа үгэлгын байшан соо байха;

в) дуугаа үгэлгын байраһаа гадуур хунгагшадтай дуугаа үгэлгэдэ хабаадаха;

г) хунгагшадтай списогтэ оруулагдаһан

эрхэгдэйгөөс, хунгагшадта үгэлгын хунгуулин бюллетениүүдыг, гүйсэдхэгдэһэн хунгуулин бюллетениүүдыг тоололгын хойноһоо адаглаха, хунгуулин участогта хунгагшадтай дуус тоололгын хойноһоо адаглаха; гүйсэдхэгдэһэн гү, али гүйсэдхэгдөөгүй хунгуулин али бүхы бюллетентэй танилсаха, тус статьягай 3-дахи пункт соо заагдаһан үедэ дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол болон ондоошье документнүүдыг хунгуулин комиссин табилгын хойноһоо адаглаха;

д) дуугаа үгэлгыг эмхидхэлгын асуудалнуудаар хунгуулин участково комиссин түрүүлэгшэд, хэрбээ тэрэнэй үгы байгаа хаань, тэрэнигс һэлгэһэн шюорта дурдахилнуудтайгаар, ажаглагшануудтайгаар хандаха;

е) дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай хунгуулин участково комиссин протоколтой, мүн дуугаа үгэлгын дүнгүүд болон хунгалтын үр дүнгүүд тухай хунгуулин ондоошье комиссинуудай протоколнуудтай танилсаха, дурсагдаһан протоколнууд болон тэдэнидэ хабсаргадамал документнүүдэй, мүн зохихо хунгуулин комиссинуудта ороһон гү, али тус статьягай 3-дахи пункт соо заагдаһан үедэ дурсагдаһан комиссинуудай табилгын, тэрэ тоодо дуугаа үгэлгэдэ хабаадаһан шюорнуудай списогтэй буулгабаринуудыг зохихо хунгуулин комиссиһаа абаха. Адаглагшын эрилтээр хунгуулин комисси дурсагдаһан буулгабаринуудыг үгэхэ гү, али үнэмшэлхэ уялгатай;

ж) тус Хуулин 53-дахи статьягаар тогтоогдоһон гуримай ёһоор хунгуулин комиссинуудай ябуулгануудыг (ажалаа ябуулаагүй байлгыг) дээдэ талын хунгуулин комиссида гү, али сүүдтэ гомдол бариха;

з) зохихо комиссинуудта хунгагшадтай дуус дахинаа тоололгодо хабаадаха.

9. Адаглагша нимэ эрхэгүй гэбэл:

а) хунгагшадта хунгуулин бюллетениүүдыг үгэхэ;

б) тэрэнэй гуйлтаар хунгуулин бюллетениүүдыг абаһан тухай хунгагшын түлөө гараа табиха;

в) тэрэнэй гуйлтаар хунгагшын түлөө хунгуулин бюллетениүүдыг гүйсэдхэхэ;

г) дуугаа үгэлгын нюуса байһыг харагайруулаһан ябуулгануудыг гаргаха;

д) хунгуулин комиссин шиндхэхи дуунай эрхэтэй гшнүүдэй хунгуулин бюллетениүүдыг тоололгодо заабол хабаадаха;

е) хунгуулин комиссин хүдэлмэрида һаад ушаруулаһан ябуулгануудыг гаргаха;

ж) хунгагшадтай дунда идхалга ябуулаха;

з) зохихо хунгуулин комиссин шиндхэбэрнүүдыг абалгада хабаадаха.

10. Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэд дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай хунгуулин участково комиссин протоколтой, мүн дуугаа үгэлгын дүнгүүд гү, али хунгалтын үр дүнгүүд тухай хунгуулин ондоошье комиссинуудай протоколнуудтай танилсаха, дурсагдаһан протоколнууд болон тэдэнидэ хабсаргадамал документнүүдтэй буулгабаринуудыг хэхэ гү, али зохихо хунгуулин комиссиһаа абаха эрхэтэй. Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэй түлөөлэгшын эрилтээр хунгуулин комисси дуугаа үгэлгын дүнгүүд гү, али хунгалтын үр дүнгүүд тухай протоколой буулгабарини үнэмшэлхэ уялгатай.

11. Хунгуулин комиссинуудай протоколнууд болон ондоошье документнүүдтэй буулгабаринуудыг хунгуулин комиссин түрүүлэгшэ гү, али секретарь үнэмшэлдэг. Тинхэдэ үнэмшэлгын документ дээрэ дурсагдаһан шюорнууд «буулгабарини» гэхэн тэмдэг хэдэ, гараа табидат, зохихо хунгуулин комиссин тамга дарадаг.

Статья 20. Хунгуулин комиссинуудай ажал ябуулгыг эмхидхэлгэ

1. Хунгуулин комиссинуудай ажал ябуулгыг хамтаараа бэлүүлдэг.

2. Хэрбээ тэрэнэй бүридхэлэй тогтоогдоһон

бүридхөлөө гурбанай хоёр хубиһаа үсөөн бэшэнэй бүридүүлэгдэһэн хаань, хунгуулин комисси хүдэлмэрилжэ эхилхэ эрхэ түлөөлэгчтэй.

3. Хунгуулин комиссин суглаанууд хунгуулин комиссин түрүүлэгшээр гү, али тэрэнэй адаглабарярт түрүүлэгшын орлогшоор, мүн хунгуулин комиссин шиндхэхи дуунай эрхэтэй гшнүүдтэй гурбанайн нэгэ хубиһаа үсөөн бэшэнэй эрилтээр зарлагдадаг.

4. Хунгуулин комиссин шиндхэхи дуунай эрхэтэй гшнүүд хунгуулин комиссин бүхы суглаануудта хабаадаха уялгатай.

5. Хэрбээ хунгуулин комиссин шиндхэхи дуунай эрхэтэй гшнүүдтэй тогтоогдоһон тоогой олонхын хабаадаа хаань, хунгуулин комиссин суглаан эрхэ түлөөлэгчтэй байдаг. Хэрбээ Буряад Республикын хунгуулин комиссин шиндхэхи дуунай эрхэтэй гшнүүдтэй гурбанай хоёр хубин үсөөн бэшэнэй хабаадаа хаань, Буряад Республикын хунгуулин комиссин суглаан эрхэ түлөөлэгчтэй байдаг.

6. Хунгуулин комиссин түрүүлэгшыг, түрүүлэгшын орлогшыг болон секретарини хунгаха тухай, хунгалтада бэлдэлгыг ба тэрэнигс үнгэргэлгыг мүнгэ зөөрээр хангаха асуудалнуудаар, кандидатуудыг бүридхэлдэ абаха тухай, дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай гү, али хунгалтын үр дүнгүүд тухай, хунгалта үнгэргэгдөөгүй гү, али үнгэртэ бэшэ гэжэ мэдэрһэн тухай, дуугаа үгэлгыг гү, али хунгалта дахинаа үнгэргэхэ тухай, хунгуулин комиссин шиндхэбэрнүүдыг болуулха тухай хунгуулин комиссин шиндхэбэрнүүд хунгуулин комиссин шиндхэхи дуунай эрхэтэй гшнүүдтэй тогтоогдоһон тоогой олонхын дуугаар хунгуулин комиссин суглаан дээрэ абтадаг.

7. Ондоошье асуудалнуудаар хунгуулин комиссин шиндхэбэрнүүд хунгуулин комиссин шиндхэхи дуунай эрхэтэй хабаадаһан гшнүүдтэй тооһоо олонхын дуугаар абтадаг.

8. Хэрбээ хунгуулин комиссин шиндхэбэрнүүдыг баталан абаха үедэ «тэрэнэй түлөө» болон «буруушаажэ» дуугаа үгэлгын тоогой адли байһань, хунгуулин комиссин түрүүлэгшын дуун шиндхэхи байдаг.

9. Хунгуулин комиссин шиндхэбэрнүүдтэ хунгуулин комиссин түрүүлэгшэ болон секретарь гараа табидат.

10. Хунгуулин комиссин гшнүүд комиссин абаһан шиндхэбэрини зүбшөөгөөгүй һаа, онсо һанамжага бэшээр хэлэхэ эрхэтэй. Тини тус комисси тэрэнигс хаража үздэг, саашадаа тэрэнигс протоколдо оруулагдажа, тэрэндэ хабсаргадамал, һүүлээр комиссин түрүүлэгшэ гурбан хоногһоо оройтуулангүй, харин дуугаа үгэлгын үдэр, дуугаа үгэлгын хойто үдэр дээдэ таладань байһан хунгуулин комиссида дары мэдээсэдэг.

Бүлэг V. Бүридхэлдэ абтаһан кандидатуудай эрхэ зэртэ

Статья 26. Кандидадуудай тэгшэ эрхэтэй байлга

1. Бүридхэлдэ абтаһан бүхы кандидатууд адли эрхэтэй байдаг болон адли уялануудыг даадаг, федеральна ба республиканска хуули ёһонуудта хараалагдаһан ушарнуудһаа бэшэндэнь.

Статья 27. Бүридхэлдэ абтаһан кандидатуудай ажал ябуулгыг лаб хангалга

1. Бүридхэлдэ абтаһан кандидатай хүдэлдэг, алба хэдэг предпритийн, эмхи зургаанай, эмхин захиргаан, сэрэгэй частин командир, дотоодын хэрэгүүдтэй зургаанай хүтэлбэрлэгшэ окружной хунгуулин комиссида тус кандидатай бүридхэлдэ абтаһан үдэрһөөнь хойшо хунгуулин эсэсэй дүнгүүдыг албан ёһоор хэлбэлхэн үдэр хүрэтэр ажалһаань, албанһаань ямаршыг үдэртэ, ямаршыг болзороор бүридхэлдэ абтаһан кандидатай мэдүүлгын, рапорттын ёһоор сүлөөлхэ уялгатай. Энэ ушарта тус хунгуулин

комисси хуульчилдаг гэж үгтэж мунгэншөө бүрихэд абтаһан кандидатта түлэдэг, тэрэнь хуульчилтын зарлагдан үдэрэй байдлаар федеральна хуулида тогтоогдохон харын салинай доодо хэмжээ гурба дахин үлүүлхэнэ ехэ бэшэ байха ёһотой.

2. Хуульчилтын үедэ бүрихэдэ абтаһан кандидаттай ажалтай захиргаанай үүсхэлээр тэрэ ажалһаа гаргагдаха гү, али өөрын зүбшөөлгүйгөөр ондоо ажалда оруулагдаха ёһогүй.

3. Бүрихэдэ абтаһан кандидаттай хуульчилтада хабаадаха сагынь кандидаттаар бүрихэдэ абаһаа урид хүдэллэн мэргэжэлээрнь бүгэдэ стажһаа оруулагдаха.

4. Бүрихэдэ абтаһан кандидатта Буряад Республикын Прокуророй зүбшөөлгүйгөөр уголовно харюусалгада хабаадуулаха, хааха гү, али сүүдээр тохогодого албанай хэлээтэдэ оруулаха ёһогүй. Уголовно харюусалгада хабаадуулахы, тэрэниие хаахы зүбшөөл үгэхэдөө, Прокурор кандидатта бүрихэдэ абтаһан хуульчилтын комиссида дуулаха ёһотой.

5. Бүрихэдэ абтаһан кандидаттай арба хүрэтэр этигэмжэтэ нюурнууды томилохо эрхэтэй. Кандидаттай бэшэмэл мэдүүлгын гү, али хуульчилтын нэгэдэлэй, хуульчилтын бүлэглэлэй зууршалгын ба этигэмжэтэ нюур болохо зүбшөөл тухай эрхэтэнэй өөрын мэдүүлгын үндэлэн дээрэ тэрэ дары хуульчилтын окружной комисси этигэмжэтэ нюурны бүрихэдэ абадаг.

6. Этигэмжэтэ нюурнууд хуульчилтын комиссиһаа үнэмшэлгэ абадаг, бүрихэдэ абтаһан кандидатта хуульчилтада туһалха идхалгын ба бусад ажал ябуулдаг. Тус статьягай 1-дэхи хубида заагдан болзорто ажалтай захиргаан (ажалаар хангаһа) этигэмжэтэ нюурай гуйлтаар түлөөлгүгү амаралта үгэхэ уялгатай. Этигэмжэтэ нюурнууды томилохо кандидатта хуульчилтын комиссида дуулан, ямарыше сагта тэдэниие эрхэлэнэ буулгаха эрхэтэй, тухадэнь комисси этигэмжэтэ нюурнуудта үгэлэн үнэмшэлгэнь һөөргөн абадаг.

7. Этигэмжэтэ нюурнуудтай эрхэ түлөөлгэ тэдэниие томилохо кандидаттай эрхэ зэргэлгэ буухатай адли дүүрэдэг.

8. Хуульчилтын комиссин үгһөө олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүдтэ хуульчилтын дүнгүүдэй албан ёһоор тухаагдан саһаа ажилдэ, бүрихэдэ абтаһан кандидат эрхэ зэргэгүй боложо, тэрэнтэй холбоотой уялгануудһаа сүлөөлгэдэг. Буряад Республикын Хуульчилтын комиссин дахяад дуугаа үгэлгэ тухай соносхоо һаань, тэрэ дуу үгэлгэдэ хабаагүй кандидатта соносхолгын саһаа хойшо эрхэ зэргэлгэ буудаг.

Статья 28. Бүрихэдэ абтаһан кандидатта адли эрхэ зэргыс хангалга

1. "А" бүлэгэй гүрэнэй тушаалууды еээлдэг бүрихэдэ абтаһан кандидатта өөрын тушаалай аша нүлөө хэрэглэхэ эрхэгүй.

2. Гүрэнэй гү, али муниципальна албанда байдаг гү, али олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүдтэ хүдэлдэг бүрихэдэ абтаһан кандидатта хуульчилтада хабаадаха үедөө албанай уялгануудһаа сүлөөлгэдэг, энээн тухай захиралтын гэршэлгэдэлэн буулгабари бүрихэдэ абтаһан үдэрһөө хойшо гурбан хоногһоо оройтуулангүй хуульчилтын окружной комиссида харуулдаг ба өөрынгөө тушаалай гү, али албанай аша нүлөө хэрэглэхэ эрхэгүй.

3. Бүрихэдэ абтаһан кандидаттай өөрын тушаалай гү, али албанай байдлай аша нүлөө хэрэглэгэ гэжэ юу ойгохоб гэбэл:

а) мэдээдэ гү, али албанай талаар ондоо түхэлэй нүлөөдэ байһан нюурнууды, гүрэнэй болон муниципальна бусад алба хаагыды албанай сагта дэбжүүлгэдэ болон (али) хуульчилтада нүлөөлгэн ажал ябуулгада хабаадуулаха;

б) гүрэнэй зургаануудтай гү, али нотагай өөһэдн хүтэлбэрин зургаануудтай эээлдэг байһан талалганууды кандидаттай дэбжүүлгэдэ болон хуульчилтада нүлөөлгэн ажал ябуулгада хэрэглэгэ, хэрбээ ондоо кандидатта тус байһан талалганууды тэрэл гуримаар хэрэглэхэ аргагүй һаань;

в) дэбжүүлгэдэ болон (али) хуульчилтада

нүлөөлхөөр ажал ябуулхын тулада гүрэнэй зургаануудтай гү, али нотагай өөһэдн хүтэлбэрин зургаануудтай ажал хангадаг телефоной, факсимильна болон хэлхээ холбооной бусад түхэлүүды, мэдээсэлэй талаар хангалганууды, ортехникэ ашагалаг;

г) дэбжүүлгэдэ ба (али) хуульчилтада нүлөөлгэн ажал бэелүүлхын тулада гүрэнэй гү, али муниципальна мэдээдэ байһан транспортын хэрэгсэлүүды түлөөлгүгөөр гү, али хүнгэлэлтэй гуримаар ашагалаг, заагдан унаа хэрэгсэлүүды гүрэнэй хамгаалаг тухай федеральна хуулин ёһоор ашагладаг нюурнуудта тус дүрим хабаагүй;

д) гүрэнэй гү, али муниципальна алба хаагыдай өөрынгөө албанай командирокануудтай (гүрэнэй гү, али муниципальна мунгэншөө түлэгдэдэг) үедэ гар табилганууды суглуулга, хуульчилтын урдахи идхалга эмхидхэлгэ;

е) гар табилга суглуулхын гү, али хуульчилтын урдахи идхалга хэтын тулада онсо эрхээр (ондоо кандидатта жэшэхэдэ) тус Хуулин 31-дэхи статьягай 1-дэхи зүйлдэ заагдан олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүды ашагалаг.

4. Тоологдохон хизаарлалганууд кандидаттай, хуульчилта тушаала нюурнуудтай хуульчилтада урда өөрынгөө уялганууды бэелүүлхэдэнь һаалта болохо ёһогүй.

5. "А" бүлэгэй гүрэнэй тушаал эээлдэг бүрихэдэ абтаһан кандидат хуульчилтын урдахи идхалгы тушаала уялгануудһаа сүлөө сагта (жэлэй амаралта, амаралтын болон һайндэрэй үдэрүүд, бусад амаралтанууд) үнгэргэхэ эрхэтэй. Тус Хуулин 31-дэхи статьягай 1-дэхи ба 2-дохи зүйлүүдэй ёһоор гүрэнэй ба муниципальна телерадиокомпанинуудтай каналуудта түлөөлгүгү эфирэй саг бүрихэдэ абтаһан кандидаттай ашаглаха сагта тус дүрим тарадаггүй.

6. Хэрбээ олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүдэй редакцинуудтай, журналистнуудтай, зохёохы бусад ажалтанай, мүн тухадэ тушаала нюурнуудтай, гүрэнэй ба муниципальна телерадиокомпанинуудтай тушаалта нюурнуудтай болон зохёохы ажалтанай кандидат гү, али кандидаттай этигэмжэтэ нюур болоо һаань, тэдэнэртэ олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүды ашаглан, хуульчилтын ажал ябуулгы харуулгада хабаадахан хориолтай.

7. Тус статьягаар тогтоогдохон гуримы бүрихэдэ абтаһан хуульчилтын комиссин үгһөө бүрихэдэ абтаһан шидхэбэриэ болуула үндэлэн болоно.

Бүлэг VI. Хуульчилтын үедэ идхалга хэлгэ

Статья 29. Идхалга хэхэ эрхэ

1. Эрхэтэд, нитын нэгэдэлүүд, политическэ партинууд Хуулин зүбшөөлэн түхэлүүд соо ба хуулида аргаар хуульчилтада хабаадалгын түлөө, бүрихэдэ абтаһан кандидаттай түлөө ба тэрэндэ эсэргүү идхалга хэхэ эрхэтэй. Бүрихэдэ абтаһан кандидатта олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүдтэ орохо (толилуулаха) адли эрхэ хангагдадаг.

2. Хуульчилтын үедэ идхалга олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүды ашаглан, олоной сугларха үйлэ хэмжээнүүды үнгэргэн (суглаанууд болон эрхэтэдтэй уулзалганууд, олонитын үмэнэ үгэ андалдалганууд, митингүүд, жагсааланууд), идхалгын хэлэмэл материалнууды гаргалга ба тараалгын аргаар ябуулжа болодог. Бүрихэдэ абтаһан кандидат олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүдтэ идхалга ябуулгын удха түхэлые өөрөө тодорхойлохо эрхэтэй.

3. Хуульчилта үнгэргэхэ үеын идхалга ябуулгада хуульчилтын комиссиудтай шидхэхы дуутай гэгшүүд, гүрэнэй зургаанууд, муниципальна байгууламжануудтай зургаанууд, нигүүлэхы тэдхэмжэ хэдэг эмхидхүүд, шажанай нэгэдэлүүд, мүн тухадэ гүрэнэй болон муниципальна тушаалууды эээлдэг нюурнууд, гүрэнэй болон муниципальна алба хаагыд, сэрэгэй албад өөрынгөө тушаалай болон албанай уялганууды дүүргэхэ үедөө хабаадаха эрхэгүй.

4. Хуульчилтада холбоотой нитын һанамжа

асуулгын дүн томилходоо, олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүд асуулга хэлэн эмхин нэрэ, асуулгын саг, асуулгагдай тоо, мэдээсэл суглуулгын арга, асууладал тодорхой түхэл ийруулга, боломоор алдуугай статистикын сэгнэлтэ зааха уялгатай.

Статья 30. Идхалга ябуулга болзор

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатта кандидаттай хуульчилтын урдахи идхалга бүрихэдэ абтаһан үдэрһөө эхилдэг ба дуугаа үгэлгэ хүрэтэр сүүдхэ үлэхэдэ 0 часта дүүрэдэг. Дахяад дуугаа үгэлгын болоходо, хуульчилтын урда тээхи идхалга дуугаа үгэлгэ зарлаһан шидхэбэрин албан захиргаанай хэлбэлдэ гарһан үдэрһөө шэнээр эхилдэг ба дуугаа үгэлгын үдэрэй урда ноль сагта дүүрэдэг.

2. Хуульчилтын комиссиудтай байһан талалгануудһаа гадаа тээ үлгэгдэлэн идхалгын хэлэмэл материалнууд байһан газарнуудта хуульчилтын үдэртэ үлэдэг.

3. Дуугаа үгэлгын үдэрһөө урид гурбан хоногой туршада, мүн тухадэ дуугаа үгэлгын үдэр олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүдтэ нитын һанамжа асуулгын дүнгүүды, хуульчилтын дүнгүүды урид харадууланууды, хуульчилтада холбоотой бусад шэнжэлгэнүүды хэлбэжэ болохогүй.

4. Хуульчилтада холбоотой нитын һанамжа асуулгын дүн томилходоо, олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүд асуулга хэлэн эмхин нэрэ, асуулгын саг, асуулгагдай тоо, мэдээсэл суглуулгын арга, асууладал тодорхой түхэл ийруулга, боломоор алдуугай статистикын сэгнэлтэ зааха уялгатай.

Статья 31. Хуульчилтын урда тээхи идхалгы олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүдтэ үнгэргэхын эрхэ нүхэсэлүүд

1. Гүрэнэй засагай ба нотагай өөһэдн хүтэлбэрин зургаануудтай, эмхи зургаануудтай эмхидхэн байгуулан (сугтаа эмхидхэлэн) олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүд гү, али республикын гү, али нотагай бюджеттэ хүсэд гү, али зарим хубидаа һомологдодог, мүн олонитын ондоо хэрэгсэлүүдтэй жэшэбэл налог ба уялгата түлбэринүүды түлэхэ талаар хүнгэлэлтэнүүдтэй мэдээсэлэй хэрэгсэлүүд бүрихэдэ абтаһан кандидатта хуульчилтын урдахи идхалга ябуулга адли боломжонууды (түлөөлгүгү, эфирэй сагай адли тоо хубаари, эфиртэ гараха адли саг, толилолгын адли талмай ба бусад нүхэсэлүүд) олгохо уялгатай.

2. Хуульчилтын тус статьягай 1-дэхи зүйлдэ тоологдоогүй олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүд эфирэй саг, толилолгын талмай бүрихэдэ абтаһан кандидатта хэлсэнэй үндэлэн дээрэ үгэхэ эрхэтэй. Эфирэй сагай болон толилолгын талмай түлбэриие кандидатта адли гуримаар заатагүй хуульчилтын жасын мүнөөр түлэхэ ёһотой.

3. Тус статьягай 1-дэхи зүйлдэ хабаагүй олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүд хэлсэнэй үндэлэн дээрэ эфирэй саг, толилолгын талмай үгэхэ эрхэтэй. Түлөөлгэнэй хэмжээн, эфирэй саг болон толилолгын талмай үгэхэ тухай хэлсэнэй бусад эрхэ нүхэсэлүүд хуульчилтын зарлагдан үдэрһөө хойшо табан хоногой туршада толилогдохо эрхэтэй. Бүрихэдэ оролоно бүхы кандидатта эфирэй сагай ба толилолгын талмай тус хэрэгсэлүүдтэ адли түлөөлөөр ба бусад талаарь адли гуримаар абаха эрхэтэй. Тус статьягай 1-дэхи зүйлдэ хабаагүй олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүд мэдүүлгэ үгэлэн кандидатта адли түлөөлөөр, бусад эрилтэ зүйлүүдын адляар эфирэй саг, толилолгын талмай үгэжэ шадахгүй байбал, эфирэй саг, толилолгын талмай хэндэше үгтэхэ ёһогүй.

4. Телерадиокомпанинууд кандидатта хэлсэнэй гуримаар эфирэй түлөөлгэтэ саг сүлөөлөөд үгэхэ уялгатай. Түлөөлгэнэй хэмжээнинь буланда адли байха ба кандидатта дэбжүүлжэ эхилхын үдэрһөө оройтуулангүй хэлбэлдэ тухаагдан ёһотой. Бүрихэдэ абтаһан бүхы кандидатта тоогоор бүхы сагаа харадуулан хубаалан хэмжээнэй нэгэ хубиие кандидат бүхэн абаха эрхэтэй. Эфирэй нимэ сагай хэмжээн түлөөлгүгү эфирэй бүхы сагай хэмжээн бага бэшэ байха ёһотой.

5. Буряад Республикын Хуульчилтын комисси олонитын мэдээсэлэй талаар

конституционн эрхэнүүды болоо сүлөөнүүды сахилга хангаха гүрэнэй засагай зургаануудтай хабаадалгатайгаар кандидатта мэдүүлгэнүүды харан телерадиокомпанинуудтай каналуудта эфирэй саг кандидатта үгэхэ гурим тухай заабари толилоно гаргадаг.

6. Түлөөлгүгү эфирэй саг үгэхэ талаар телерадиокомпанинуудтай гаргашанууд бюджеттэ ээлжээтэ һомололгын гуримар бусаагдадаг.

7. Хуульчилтын урдахи идхалгатай теле- ба радио- дамжууланууд эфиртэ гарахатай хамта буулган абадаг, буулгабаринууды эфиртэ гарһанай һүүлдэ зургаан харын туршада хадагалагдадаг.

8. Тус статьягай 1-дэхи зүйлдэ хабаагүй Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ үе-үе болоод тараагдадаг хэлбэлүүд, гүрэнэй засагай ба нотагай өөһэдн хүтэлбэрин зургаануудтай иматгал албан ёһоной мэдээсэлүүды ба материалнууды, гуримшуулгын ба бусад актиуды томилохо тулада эмхидхэлэн хэлбэлүүдтэ бэшэниинь кандидатта дурдхалан материалнууды томилохо талмайнууды үгэхэ эрхэтэй. Тимэ талмайнуудай доодын хэмжээн 100 мүнөө бага бэшэ (фотозурагтай хамта) байха ёһотой, тэрэнэй түлөөлгүгү (бюджеттэ ээлжээтэ һомололгын тоосооной) ба түлөөлгэ хубинуудтай хубаариие Буряад Республикын Хуульчилтын комисси гүрэнэй ба муниципальна олонитын мэдээсэлэй хэрэгсэлүүдтэй хэлсэн тогтоодог.

Статья 32. Олоной сугларха хэмжээнүүдэй үедэ идхалга ябуулгын ба идхалгын хэлбэмэл материалнууды тараалгын эрхэ нүхэсэлүүд

1. Гүрэнэй засагай болон нотагай өөһэдн хүтэлбэрин зургаанууд бүрихэдэ абтаһан кандидатта тэдэнэй этигэмжэтэ нюурнуудта хуульчилтада уулзалганууды эмхидхэхэдэнь туһа үзүүлжэ, олоной сугларха хэмжээнүүды үнгэргэхэдэ, аюулгүй байдал хангаха уялгатай. Тимэ уулзалганууды үнгэргэхын тулада талалга эриһан мэдүүлгэнүүд гүрэнэй засагай зургаануудта ба нотагай өөһэдн хүтэлбэрин зургаануудта гурбан үдэрэй туршада харагдаха ёһотой.

2. Олон зоной сугларха хэмжээнүүды үнгэргэжэ боломоор гүрэнэй гү, али муниципальна мэдээдэ, гүрэнэй ба муниципальна предпритинуудтай эмхи зургаануудтай ба эмхинүүдтэй мэдээдэ байһан байһан талалганууд хуульчилтын комиссин тогтоолоно сагта түлөөлгүгүгөөр үтэдэг. Хуульчилтын комиссиуд хуульчилтада, хуульчилта-сэрэгшэдтэй сэрэгэй частыла гадаа тээ уулзалганууды үнгэргэхэдэнь бүхы кандидатта адли бодомжо үгэхэ уялгатай.

3. Бүрихэдэ абтаһан кандидатта плакадууды, листовконууды ба бусад идхалгын материалнууды гаргах эрхэтэй, тэдэ зүйлүүдтэй хэлгүүд гү, али буулгабаринууд хуульчилтын окружной комиссида үзүүлгэдэхэ ёһотой.

4. Идхалгын хэлбэмэл бүхы материалнууд соо бэлдэлэн эмхинүүдтэй нэрэ болон хаягууд (нюурнуудтай алдар, нэрэ, обог ба гарай хаяг), тус хэлбэмэл материалнууды захиһан эмхин (нюурай алдар, нэрэ, обог) нэрэ, мүн тухадэ хэлгүүдтэй тоо ба хэблэгын үдэр тухай баримта мэдээнүүд оруулагдаха ёһотой. Тус баримта мэдээгүй идхалгын материалнууды тарааха хориолтай.

5. Идхалгын материалнууд байһан талалганууд соо, байшануудтай, баримта түхэсэрлэгэнүүдтэй ба бусад объектиудтай газла (дээрэ) эээдэйн болоо хүлэлэгшэдэйн зүбшөөлөөр үлгэгдэнэ болодог. Идхалгын хэлбэмэл материалнууды түүхын, соёлой ба архитектурын удха шалартай хүшөөнүүд, бахананууд болон байшанууд дээрэ, хуульчилтын комиссиудтай байһан талалганууд соо, тэндэ ородог үүдэнэй дэргэдэ болон дуугаа үгэлгын талалга соо үлгэжэ болохогүй.

6. Хуульчилтын үдэр болотор 25 үдэрһөө оройтуулангүй нотагай өөһэдн хүтэлбэрин зургаанууд хуульчилтын окружной комиссин дурдхалаар хуульчилтын участок бүхэнэй газар дэбисхэртэ идхалгын барламал материалнууды үлгэхөөр тусхай газарнууды хараалан, хаана байһан тухайн мэдээсэл

Толгоохо уялгатай, нимэ газарнууд
бүрхдэдэ эрхэдэ таатай зохид байха
бүрхдэдэ абтаһан кандидатуудта
идхалгын хэблэмэл материалнууды
үлгэхэ, абтаһань адли талмай үгтэхэ ёһотой.

7. Пунгуулин комисси идхалгын худал
материалууды гү, али хэрэгтэй
мэдээлүүдгүй материалнууды тараалга тухай
мэдээлэдэ, энэ ушары болуула талаар
идхалгын хэблэмэл материалнууды
буса идхалгын хэблэмэл материалнууды
буса абха тухай мэдүүлэгтэйгээр хуули
идхалгын зургаануудта хандаха эрхэтэй.

Статья 33. Пунгалтын урдахид идхалга
эрхы хэтэрүүлж болохогүй

1. Пунгуулин комиссинууд пунгалтын
тээхи идхалга хэхэ талаар тогтоолон
гүрми сахилгы хинадаг.

2. Пунгалтын урдахид идхалгада олонийтын
мэдээлэй эрхэ сүлөөе буруугаар ашагалга,
социална, үндэнэ яһанай ба шажанай үзэн
адалга, хөмороо үүсхэжэ болохоор идхалга,
засаг булааха, конституционно байгуулалгы
үгөөр хубилгаха ба гүрэнэй бүрин байдал
эбдэхэ тухай уряанууд, дайн тухай бодол
тараалга хорюултай.

3. Бүридхэлдэ абтаһан кандидатуудта,
тэдэнэй этигэмжэтэ нюорнуудта, мүн
пунгалтын урдахид идхалгада сэхэ гү, али
ямар нэгэ аргаар хабаадан бусад эмхинүүдтэ
ба эрхэтэдтэ хорюултай гэхэдэ, пунгалтын
эмхидхэлэй ажалһаа (пунгуулин
участогуудта ээлжээгээр хахилга, гар
табилганууды суглуулга, идхалгын ажал)
ондоо юумэнэй түлөө мүнгэ зөөри, үнэтэ
бэлэг болон бусад зүйлнүүды пунгалтада
үгэхэ, эд бараа хямдаар худалдаха, идхалгада
хэрэглэхэ гэжэ гаргалан хэблэмэл, тэрэ
тоодо зураг шэмэглэлтэй, бүтээнүүд болон
значогуудһаа гадна түлөөлөгүүгөөр эдэб эд
хошол тарааха, мүн тиихэдэ түлөөлөгүүгөөр
хагалга үзүүлэхэ мэтээр пунгалтада дуу
татажа болохогүй. Кандидадууд, тэдэнэй
этигэмжэтэ нюорнууд, мүн тиихэдэ бусад
нюорнууд болон эмхинүүд идхалга хэхэдэ
мүнгэ, үнэтэ саарланууды (тэрэ тоодо дуугаа
үгэлгын дүнгөөр) ба бусад материална аша
зүйлнүүды үгэхэ тухай үгээ үгэхэ ёһогүй.

4. Бүридхэлдэ абтаһан кандидатууд,
тэдэнэй этигэмжэтэ нюорнууд кандидатай
бүридхэлдэ абтаһан саһаа хойшо пунгалтын
дүнгүүды толилор нигүүлэхы тэдхэмжын
ажал, тэрэ тоодо дэбжүүлэгдэн округой
гадаа тээ ябуула эрхэгүй.

5. Тус Хуулин 31-дэхи статьягай 1-дэхи
зүйлдэ заагдан олонийтын мэдээсэлэй
хэрэгсэлүүд пунгуулин ажал ябуулгада
хабаадахадаа, бүридхэлдэ абтаһан
кандидадууд нэрэ хүндэдэ, ээргэ шанарта,
ажалай үүргэдэ хохидол хүргэлэн мэдээсэл,
хэрбээ буруушаан харюу, нэрэ хүндээ
хамгаалһан бусад тайлбарн үгэхэ арга
боломжо пунгалтын урдахид идхалгын
болзорой дүүрэтэр олгохо аргагүй һаа, тарааха
эрхэгүй. Тус эриалгы хазгайруулга
олонийтын мэдээсэлэй хэрэгсэлэй сүүдэй
урда харюусалгын үндэнэн болохо жэшээтэй.

6. Бүридхэлдэ абтаһан кандидатай тус
статьягай 2-дохой зүйлэй эрилтэ эбдэнэн
ушарта пунгуулин комисси, пунгалта,
кандидадууд болон тэдэнэй этигэмжэтэ
нюорнууд, нийтын нэгэдэлнүүд тус
кандидадай бүридхэлдэ абтаһы болуула
тухай зууршалгатайгаар сүүдтэ хандаха
эрхэтэй.

7. Бүридхэлдэ абтаһан кандидатай тус
Хуулин 29-33-дахы статьянуудтай тогтоолон
ба пунгалтын урдахид идхалга үнгэргэлгын
бусад дүримүүды хазгайруулан ушарта
пунгуулин комисси хуули хамгаалгын ба
бусад зургаануудта хуули буса идхалгын
ажал ябуулга болуула гэлэн
зууршалгатайгаар хандаха эрхэтэй, мүн
түүхэдэ кандидаты бүридхэлдэ абтаһан
шиндхэбэри болуула эрхэтэй.

Бүлэг VII. Пунгалтада мүнгэ номололго

Статья 34. Пунгалта бэлдэлгэ ба
үнгэргэлгы мүнгэн сангай талаар хангалга
1. Арадай Хуралай депутатуудай пунгалта
бэлдэхэ ба үнгэргэхэ талаар пунгуулин
комиссинуудай гаргашанууд, мүн тиихэдэ

пунгуулин комиссинуудай эрхэ түлөөлэлгын
болзорто тэдэнэй ажал ябуулга хангаха талаар
гаргашанууд республикын бюджетдэй
мүнгэнһөө амяараа зүйлдэ хараалагдан
хүсэлдүүлэгдэдэг.

2. Арадай Хуралай депутатуудай
пунгалтада гэжэ үгтэнэн мүнгэн Буряад
Республикын Пунгуулин комиссийн мэдэлдэ
пунгалта зарлаһан үдэрһөө хойшо арбан
үдэрэй болзор соо ородог, тэндэлһээ
пунгуулин территориальна ба окружной
комиссинуудай дунда хубаагадаг.

3. Хэрбээ Буряад Республикын
Пунгуулин комиссийн мэдэлдэ заагданан
болзор соо ороогүй һаань, тус гаргашанууд
конкурсн үндэнэн дээрэ комиссида үгтэнэн
банкн урьһаламжануудай тоосоогоор
түлэгдэдэг. Энэ мүнгэнэй хэмжээн
федеральна хууляар тогтоогдоһон ажалай
салинай доодо хизаарай хубилалта хараада
абан, Буряад Республикын Арадай Хуралай
депутатуудай урдахид пунгалта бэлдэлгэ ба
үнгэргэлгэдэ гаргашалһан тухай Буряад
Республикын Пунгуулин комиссийн
тоосоһон мүнгэнһөө ехэ бэшэ байха ёһотой.

4. Абтаһан урьһаламжанууды, тэрэ тоодо
нэмжэ тоолоһон түрэсыень республикын
бюджетдээ Правительство түлэдэг, тус
урьһаламжы хоёр жэлһээ ехэ бэшэ болзор
соо бусаагдахаар үрин уялга гэжэ тоолон
Приветельство даадаг. Пунгалта
үнгэргэлгэнэй удаадахи жэлэй республикын
бюджет баталахадаа, Буряад Республикын
Арадай Хурал бюджетдэй амяараа статья
зүйлдэ тус урьһаламжа мүнгэ бусааха гэжэ
хараалаха уялгатай. Урьһаламжа бусаалгы
федеральна хуули ёһонуудтай зохилдуулан,
Буряад Республикын бюджет бэе дээрээ
даадаг.

5. Пунгуулин комиссинуудай
түрүүлэгшэнэр мүнгэ зөөри зааһан соо
ашаглахын, мүнгэн сангай асуудалуудуудай
пунгуулин комиссинуудай абтаһан
шиндхэбэринүүдтэй зохилдохын түлөө
харюусалга даадаг.

Статья 35. Пунгуулин комиссинуудай
мүнгэн сангай талаар тоосоон

1. Пунгуулин участково комиссинууд
пунгуулин округто пунгалтын дүнгүүды
албан ёһоор хэблэнэнэй һүүлээр 10 хоногһоо
оройтуулангүй пунгалта бэлдэлгэ ба
үнгэргэлгэдэ гэжэ үгтэнэн мүнгэнэй
гаргашалга тухай тус пунгуулин окружной
комиссида тоосоо хэдэг.

2. Пунгуулин окружной комиссинууд
пунгалтын дүнгүүдэй тунхаглагдананай
һүүлээр 20 хоногһоо оройтуулангүй
пунгуулин территориальна комиссида тоосоо
хэдэг.

3. Пунгуулин территориальна
комиссинууд пунгалтын дүнгүүдэй хэблэлдэ
тунхаглагдананай һүүлээр 45 хоногһоо
оройтуулангүй Буряад Республикын
Пунгуулин комиссида тоосодог.

4. Буряад Республикын Пунгуулин
комисси пунгалтын нигтэлэгдэнэн дүнгүүдэй
гаргашалгай һүүлээр 3 һараһаа оройтуулангүй,
пунгалта бэлдэлгэ ба үнгэргэлгэдэ
республикын бюджетдээ гаргашалагданан
мүнгэн тухай Буряад Республикын Арадай
Хуралай урда тоосодог.

5. Пунгалта бэлдэлгын ба үнгэргэлгын
үдэ пунгуулин комиссинуудай бюджетдэй
мүнгэ абтаһан, гаргашалһан тухай тоо
бүридхэлэй ба тоосооной гуримы федеральна
хуулинуудай болон Буряад Республикын
хуули ёһонуудай үндэнэн дээрэ Буряад
Республикын Пунгуулин комисси
тодорхойлодог.

Статья 36. Кандидадуудай пунгуулин
жасанууды бүридүүлгэ

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай
депутатта кандидатууд пунгуулин окружной
комиссийн зүгһөө кандидаты дэмжэлэн
пунгалтада гар табилганууды суглуулгын
эхилэн тухай бэшгээр дуулахадаһан,
пунгуулин ажал ябуулгада мүнгэ номолхын
тулада өөрын пунгуулин жасанууды
байгуулаха уялгатай. Бүридхэлдэ абтаһан
кандидадууд өөһэдн пунгуулин жасын
урд нээгдэнэн дансанууды пунгалтын
урдахид идхалгада мүнгээр номолхын тулада
эрхилэн үргэлжэлүүлдэг.

2. Пунгуулин жасануудай мүнгэн Росии

Федерацийн Нөөсэлэлгын банкн Буряадай
банкн талгауудта тусхай саг зуурын
дансануудта хадагалагдаха ёһотой. Энэ данса
Буряад Республикын Пунгуулин комиссийн
бэшгээр эльгээнэн үнэмшэлгын үндэнэн
дээрэ нээгдэдэг, заагданан саг зуурын
дансануудта олзо түрсэ тоологдодоггүй,
түлэгдэдэггүй.

3. Пунгуулин жасануудай заагданан
дансанууды нээхэ ба эрхилхэ, тоо бүридхэл
ба тоосоо хэхэ гуримы Буряад Республикын
Пунгуулин комисси Буряад Республикын
Национальна банктай хэлсэн тогтоодог.

4. Пунгалтын урдахид идхалга ябуулхын
тулада пунгуулин жасын данса мэдэн
эрхилхэ эрхэ тус жаса байгуулан кандидатта
үгтэдэг.

Статья 37. Пунгуулин жасануудай мүнгэ
бүридүүлгын арга боломжонууд

1. Пунгуулин жасанууд имэ мүнгэн
зөөриһөө бүридүүлэгдэхэ гэбэл:

а) кандидатай бүридхэлдэ абтаһанай
һүүлээр Буряад Республикын Пунгуулин
комиссийн үгэлэн мүнгэнһөө;

б) кандидатай өөрын мүнгэнһөө, тэрэн
пунгалта зарлаһан үдэрэй байдалаар
федеральна хуулида тогтоогдоһон ажалай
салинай доодо хэмжээ 100 дахин үлүүлхэлһээ
ехэ байха ёһогүй;

в) кандидаты дэбжүүлэн пунгуулин
нэгэдэлэй, пунгуулин бүлэгэлэй үгэлэн
мүнгэнһөө, тэрэнэй хэмжээн пунгалта
зарлаһан үдэрэй байдалаар федеральна
хуулида тогтоогдоһон ажалай салинай доодо
хэмжээ 150 дахин үлүүлхэлһээ ехэ бэшэ
байха ёһотой;

г) бодото болон юридическэ нюорнуудай
һайн дураараа үргэлэн мүнгэнһөө.

2. Хубийн нюурай һайн дураараа оруулан
мүнгэнэй хэмжээн пунгалта зарлаһан үдэрэй
байдалаар федеральна хуулида тогтоогдоһон
ажалай салинай доодо хэмжээ 20 дахин
үлүүлхэлһээ ехэ байжа болохогүй. Юридическэ
нюурай оруулан мүнгэн дурдагданан
хэмжээ 200 дахин үлүүлхэлһээ ехэ байжа
болохогүй.

3. Пунгуулин жасаһаа кандидатай
гаргашалга мүнгэнэй дээдэ хэмжээн пунгалта
зарлаһан үдэрэй байдалаар федеральна
хуулин тогтоолон ажалай салинай доодо
хэмжээ 1000 дахин үлүүлхэлһээ ехэ байжа
болохогүй.

4. Пунгуулин жасануудта гададын
гүрэнүүдһээ, предпритинуудһаа,
эмхинүүдһээ, эрхэтэдһээ, эрхэтэн бэшэ
нюорнуудһаа, уласхоорондын эмхинүүдһээ,
гададын оронһоо хабаадалгатай россин
юридическэ нюорнуудһаа (хэрбээ гададын
капитал 30 хубиһаа үлүү һаань), 18 һаһа
хүсөөгүй Росиин Федерацийн эрхэтэдһээ ба
Буряад Республикын эрхэтэдһээ, гүрэнэй
засагай болон шотагай өөлэдн хүтэлбэрийн
зургаануудһаа, гүрэнэй болон муниципальна
эмхи зургаануудһаа, эмхинүүдһээ, уставай
мүнгэндэ 30 процентһээ үлүү гүрэнэй болон
муниципальна хабаадалгатай, мүн налог ба
бусад уялгата суглуулбаринууды түлэхэ
талаар хүнгэлэлтэтэй юридическэ
нюорнуудһаа, сэрэгэй частинуудһаа, хуули
хамгаалгын зургаануудһаа, нигүүлэхы
тэдхэмжэ хэдэг эмхинүүдһээ, шажанай
нэгэдэлнүүдһээ, нэрээ хэлэнгүй мүнгэ
үргэлгэлһээ мүнгэн абтаха ёһогүй.

Статья 38. Пунгуулин жасанууды
зааһан соонь ашагалга

1. Пунгуулин жасануудай мүнгэн зааһан
соо, гансал пунгалтын ажал ябуулгатай
холбоотой гаргашануудта хэрэглэгдэдэг.

2. Пунгуулин жасануудай мүнгэн яаж
хэрэглэгдэхэб гэбэл:

а) кандидатай дэбжүүлгэ дэмжэлэн гар
табилганууды суглуулаха шэглэлтэй
эмхидхэлэй-техническэ хэмжээнүүды
мүнгөөр хангалгада, тэрэ тоодо гар
табилганууды суглуулдаг нюорнуудай
ажалай түлөөлэндэ;

б) пунгалтын урдахид идхалгада;

в) пунгуулин ажал ябуулгатай сэхэ
холбоотой ажал (хангалга) хэлэнэй түлөө
эрхэтэдтэ мүнгэ түлэхэдэ;

г) байшан талгалгануудай, оньһон
түхээрэлгэнүүдэй арендын, командировкын,
транспортын гаргашануудай, хэлхээ
холбоотой талаар хангалтын, бэшгэ дансын

эд зүйлнүүды худалдан абалгын болон
пунгуулин ажал ябуулгатай сэхэ холбоотой
бусад гаргашануудай мүнгэ түлэхэдэ.

Статья 39. Пунгуулин жасануудһаа
гадуур кандидатуудай пунгалтын ажал
ябуулгада мүнгэ номололгын хорюул

1. Эрхэтэд болон юридическэ нюорнууд
кандидаты пунгалтада түлөөлэхэ ажал
ябуулгы гансал пунгуулин жасануудуудай
дамжуулан мүнгөөр дэмжэхэ эрхэтэй.

2. Юридическэ нюорнуудай, тэдэнэй
филиалуудай, түлөөлэгэнүүдэй ба бусад
байгууламжануудай зүгһөө пунгалтатай сэхэ
гү, али ондоо нэгэ аргаар холбоотой
ажалууды түлөөлөгүүгөөр гү, али
баримтагүйгөөр доошонь оруулан сэнгээр
хэлгэ, хангалганууды бэлүүлгэ, эд бараа
худалдалга хоригдодог.

3. Кандидадай пунгуулин ажал
ябуулгатай холбоотой ажалнууды,
хангалганууды эрхэтэн өөрөө сэхэ, гурбадахи
нюорнуудай хабаагүйгөөр, түлөөлөгүүгөөр
һайн дураараа бэлүүлжэ болодог.

4. Пунгуулин жасада ороһон мүнгэнһөө
ондоо мүнгэ гар табилга суглуулгадан
пунгалтын урдахид идхалгада, пунгуулин
бусад ажал бэлүүлгэдэ түлбэри болг
кандидадай ашаглахань хорюултай. Га
табилганууды суглуулгын гү, али пунгалты
урдахид идхалгын, пунгалтын урдахид
хэмжээнүүды ябуулгын үдэ өөрын
пунгуулин жасаһаа гадуур мүнгэ кандидатай,
бүридхэлдэ абтаһан кандидатай гаргашалһан
ушарта пунгуулин окружной комисси
кандидаты бүридхэлдэ абтаһан тухай
шиндхэбэриэ болуула эрхэтэй. Хэрбээ
заагданан ёһо буруу зүйлнүүдэй пунгалтын
дүнгүүды хэблэнэнэй һүүлээр элирбэл,
Буряад Республикын Пунгуулин комисси
кандидадай пунгалгы бодото бэшэ гэжэ
тоолохо тухай зууршалгатайгаар сүүдтэ
хандаха эрхэтэй.

Статья 40. Кандидадуудай мүнгэн сангай
талаар тоосоонууд

1. Кандидадай өөрынгөө пунгуулин жасын
хэмжээн ба бүридүүлгын нөөсэлүүд (гарбал)
тухай, мүн тиихэдэ бүхы хэгдэлэн
гаргашанууд тухай пунгуулин окружной
комиссида удаадахи болзорнуудта: кандидатай
бүридхэлдэ абталгын үдэ, дуугаа үгэлгэ
болотор 17 ба 7 хоног үлөөд байхада, пунгал
тын дүнгүүдэй толилогдоһоной һүүлээр 15
хоногһоо хойшо оройтуулангүй тоосохо
уялгатай.

2. Кандидадай мүнгэн сангай талаар
тоосооной түхэл Буряад Республикын
Пунгуулин комисси тогтоодог.

3. Кандидадуудай мүнгэн сангай
тоосоонуудай буулгабаринууды пунгуулин
окружной комисси ороһон үдэрһөөнь хойшо
гурбан хоногһоо оройтуулангүй олоной
мэдээсэлэй хэрэгсэлнүүдтэ дамжуулдаг.

Статья 41. Банкн тусхай пунгуулин
дансануудта мүнгэн сангай хүдэлхы болуулга
Пунгуулин жаса бүридүүлхын тулада
банкада нээһэн саг зуурын тусхай дансануудта
мүнгэн сангай хүдэлхы пунгалтын урда
үдэртэ болуулдаг. Кандидадай мэдүүлгээр
пунгалтын урда хэгдэлэн гаргашанууды
түлэхынь дансада мүнгэ хүдэлхэ болзоры
пунгуулин окружной комисси лунаажэ
болодог.

Статья 42. Пунгуулин жасануудта
үлэнэн мүнгэн

1. Тусхай дансада байһан мүнгэнэй үлэнэн
хубие кандидат, бүридхэлдэ абтаһан
кандидат үргэлэн, дансаар дамжуулан эмхи
ба нюорнуудта үгэлэн хэмжээгээрнь
хараадуулан, һөөргөн дансалан бусааха
уялгатай.

2. Пунгалтын һүүлээр 30 хоногой
үшгэрхэдэ, Буряад Республикын Пунгуулин
комиссийн гэжэ тоологдохо мүнгы банк
арсалтагүй гуримаар, комиссийн бэшэлэн
заабаряар тэрэнэй дансада дамжуулаха
уялгатай. Кандидадай бүридхэлдэ абтаһан
кандидадай тусхай дансада үлэнэн бусад
мүнгы дуугаа үгэлгын үдэрһөө хойшо 60
хоног үшгэрхэдэнь, Буряад Республикын
Пунгуулин комиссийн бэшэлэн заабаряар
республикын бюджетдэ банк оруула ёһотой.

Статья 43. Пунгуулин жасануудай
мүнгэндэ налог тохолгын гурим
Пунгуулин жасануудай мүнгэндэ, тус

касануудта найн дураараа оруулан ба ансаар дамжуулан мүнгэндэ, мүн заагдаһан касануудай мүнгэ гаргашалгада налог тохоо урим федеральна хуулинуудаар тогтоогдог.

Статья 44. Хиналтын-шалгалтын албан Пунгалтада бэлдэлгэ болон тэрэниие нгэргэлгэдэ гэжэ комиссинуудта хубаагдаһан гүнгые зааһан соонь гаргашалтын хойноһоо иналта бэлдүүлхын, мүн хунгуулиин касануудта мүнгэнэй хаанаһаа ороһые, гүнгэнэй тоо бүридхэлэй болон гаргашалтын ойноһоо хинахын, кандидадуудай мүнгэнэй оосоонуудые шалгахын тулада Буряад Республикын Пунгуулиин комиссийн дэргэдэ үрэнэй болон бусад зургаануудай гэрэгжэлтэдые хабаадуулан хиналтын-шалгалтын албан байгуулагдадаг.

Бүлэг VIII. Дуугаа үгэлгын эмхидхэл болон гурим, хунгагшадтай дуу тоололго, хунгалтын дүнгүүдые баталаалга болон хэблэлдэ тунхагалаалга

Статья 45. Дуугаа үгэлгын байшан аналга

1. Хунгуулиин участково комиссийн үлдэ дуугаа үгэлгын байшан талалга өөһөгүйгөөр тус муниципальна дуулаажын толгойлогшо үгэдэг.

2. Хунгалтын байшан соо кабина гү, али хай түхээрэгдэлэн, гэрэлтүүлэгдэлэн ба шэхэ эзбэсэгээр (карандаш болохогүй) ангагдаһан нюусаар дуугаа үгэлгын азарнуудтай зал байха ёһотой. Кабинин гү, али дуугаа үгэлгын ондоо талалгын гү, али азарнуудай орохо гараха үүдэн, мүн дуугаа үгэлгын хайрсагта дүтэлхэ зай хунгуулиин участково комиссийн болон адаглагшадтай юдэн доро байха ёһотой.

3. Дуугаа үгэдэг талалга соо гү, али ажуудань хунгуулиин участково комиссийн тенд түхээрдэг. Тэрээн дээрэ хунгуулиин юлетень тэмдэглэхые харуулан жэшээтэ эһэгүүд соо тус хунгуулиин округто эбжүүлэгдэлэн, бүридхэлдэ абтаһан андидадудай нэрэ, алдар бэшэгдэхэ ёһогүй. Андидадуд тухай хөөрэлэн мэдээсэлэй материалууд соо болон тэдэнэй хунгалтын рдахн програмууд соо идхалгын уряанууд айха ёһогүй.

4. Дуугаа үгэлгын зал (талалга) соо хунгалтын дүнгүүдые харуулан протоколой омо болонгоон буулгабар байха ёһотой, эрээндэ хунгалтын дүнгүүдые ороһон сар оонь тэмдэглэжэ байдаг.

5. Хунгуулиин окружной комиссийн гү, али Буряад Республикын Пунгуулиин комиссийн үгэлэн мэдээсэлтэй зохиолуулан, хунгуулиин участково комиссийн бүхэн гэдээсэлэй тенд дээрэ өөрыгөө эбжүүлгэлээ болуулан гү, али хунгуулиин юлетеньнүүдые барлаһан хойно олоулагдаһан кандидадуудай нэрэнүүдые ааха ёһотой.

Статья 46. Хунгуулиин бюллетеньнүүд
1. Хунгагша бүхэн Буряад Республикын Хуралдай Хуралдай депутатуудые хунгагша талаар дуугаа үгэлгын тулада хунгуулиин бюллетень бадаг.

2. Дуугаа үгэлгын хунгуулиин юлетениин түхэлые хунгалтын үдэр хүрэтэр 0 хоногһоо оройтуулангуй Буряад Республикын Пунгуулиин комиссийн баталдаг.

3. Дуугаа үгэлгын хунгуулиин бюллетениин текст тус хунгуулиин окружной комиссийн адалагдадаг. Хунгуулиин бюллетениин текст аарһанай нэгэ талада барлагдаха ба юлетень тэмдэглэхэ гуримай тайлбарилга агтааха ёһотой.

4. Хунгуулиин бюллетень соо алфавидай уримаар бүридхэлдэ абтаһан бүхы андидадудай алдар, нэрэ, обог, түрэлэн гэл, луудаг газарайн хаяг, гол ажалай гү, али албанай газар, тушаал мэрэгжэл аагдаханаа гадна хэнэй дэбжүүлэн тухай эдээн байха ёһотой. Нийтын ямар нэгэ эгэдэлдэ хабаатань кандидаттай өөрын уугаар заардаг. Кандидат бүхэнэй эдээнүүд тушаа баруун таладань хоолон эбхэр (квадрат) байдаг. Кандидатуудые оолоһоной доро "Бүхы кандидадуудые уруушаанаб" гэлэн мүн байха, тэрээн тушаа аруун хажуудань хоолон тэбхэр мүн лэ айха.

5. Хунгуулиин бюллетеньнүүд ород хэлээр аргагдадаг. Буряад Республикын хунгуулиин комиссийн шийдхэбэрээр хунгуулиин бюллетеньнүүд ород ба буряад хэлээр аргагдажа болодог. Эдэ хэлэнүүд

дээрэ бэшэгдэлэн текст хунгуулиин бюллетень бүхэндэ байдаг.

6. Хунгуулиин барламал бюллетеньнүүдэй тоо бүридхэлдэ абтаһан хунгагшадтай тооһоо 3 процентһээ үлүүтээр ехэ байха ёһогүй.

7. Хунгуулиин бюллетеньнүүд Буряад Республикын Хунгуулиин комиссийн захирамжаар хунгалтын үдэр болотор 25 хоногһоо оройтуулангуй барлагдадаг.

8. Хунгуулиин бюллетеньнүүдые шэлэн шалгаһанай үлүүдээр типографи захил хэлэн хунгуулиин комиссийн гэшүүдтэ актаар гэршэлэн дамжуулагдаг. Хэрэгтэй тоотой бюллетеньнүүдые дамжуулаһанай удаа, типографийн ажалшад хунгуулиин комиссийн гэшүүдтэй, кандидадуудай этигэмжэтэ нюурнуудай хаража байхада гологдоһон ба үлүү бюллетеньнүүдые усадхадаг, энээн тухай акт бэшэгдэжэ, байһан бүхы нюурнууд гараа табиддаг.

9. Хунгуулиин бюллетеньнүүдые абтаһан хунгуулиин комиссийн доодо талада байһан хунгуулиин комиссинуудта актаар дамжуулагдаг, тэдэниен абтаһан комиссинууд тэрэл гуримаар саашан хунгуулиин участково комиссинуудта дамжуулан буулгадаг.

10. Буряад Республикын Хунгуулиин комиссийн бюллетеньнүүдые абалга-тушаалгын актын (баталан гэршэлэн саарһан) түхэл тогтоодог. Тус акт хунгуулиин бусад документүүдтэй хадаглагдадаг.

11. Хунгуулиин бюллетеньнүүдые дамжуулгын зүб буруугай түлөө бюллетеньнүүдые дамжуулагда ба тушаан абадаг хунгуулиин комиссинуудай түрүүлэгшэнэр харюусалга даадаг.

12. Хунгуулиин бюллетеньнүүд хунгалтын үдэр болотор 16 хоногһоо оройтуулангуй хунгуулиин окружной комиссинуудта асарагдадаг. Хунгуулиин участково комиссинууд хунгуулиин бюллетеньнүүдые хунгуулиин окружной комиссинуудһаа дуугаа үгэлгын үдэр хүрэтэр 4 хоногһоо орой бэшэ абадаг. Хунгуулиин участково комиссинуудта дамжуулагдаха хунгуулиин бюллетеньнүүдтэй тоо хунгуулиин окружной комиссинуудай шийдхэбэрээр тодорхойлогдодог ба хунгуулиин участогай списоктэ оруулагдаһан хунгагшадтай тооһоо хахад процентһээ үлүү байха ёһогүй. Дуугаа үгэлгын хунгуулиин бюллетеньнүүд нарин тоосооной документүүд болоно.

13. Хунгуулиин бюллетениин нюур талын баруун хажууда дээрэ участково комиссийн хоёр гэшүүдтэй гар табигдадаг, комиссийн тамгаар баталагдадаг. Хунгуулиин участково комиссийн баталаагүй бюллетеньнүүд (тус Хуулиин ёһоор, саһаа урид дуугаа үгэлэн ушарта хунгуулиин окружной комиссийн гэршэлэн бюллетеньнүүдтээ бэшэ) тогтомог түхэлэй бэшэ хунгуулиин бюллетеньнүүд гэжэ тоологдодог ба дуу тоололгодо хараада абтадаггүй. Хунгуулиин комиссинууд хунгуулиин бюллетеньнүүдтэ ямаршые ондоо тэмдэглэлнүүдые оруулаха ёһогүй.

14. Хунгуулиин бюллетеньнүүдые барлаһанай үлүүдэ зарим кандидадуудай гарлаан ушарта хунгуулиин участково комиссинууд хунгуулиин окружной комиссийн заабарьяр бюллетень соо тус кандидадууд тухай мэдээнүүдые зурадаг.

Статья 47. Хунгалтада хабаадаха эрхэ үгэдэг дуугаа үгэлгын бүридхэлһөө гаргагдаһан тухай үнэмшэлгэнүүд

Хунгалтын үдэр хунгагшадтай списоктэ оруулагдаһан хунгуулиин участогай дуугаа үгэлгын байшанда хунгагша эрхэ шалдахгүй байбал, хунгалтын үнгэрэгдэлтэр 15 үдэрһөө урид бэшэ хунгуулиин участково комиссийн хунгалтада хабаадаха эрхэ олгодог дуугаа үгэлгын бүридхэлһөө гаргагдаһан тухай үнэмшэлгэ абаха болон хунгуулиин тус тус округтой хэмжээн соо хунгалтые үнэ эргэхэ үдэр байха хунгуулиин участково дээрэ дуугаа үгэлгэдэ хабаадаха эрхэтэй.

Статья 48. Дуугаа үгэлгын гурим

1. Календарийн амаралтын үдэр хунгалта дээрэ дуугаа үгэлгэ үнгэрэгдэдэг.

2. Хунгалтын үдэр нютагай сагаар найман часһаа хорин хоёр час хүрэтэр (зунай сагта - зургаан часһаа хорин хоёр час хүрэтэр) дуугаа үгэлгэ үнгэрэгдэдэг. Хунгуулиин участково комиссинууд олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдээр дамжуулан гү, али ондоо аргаар дуугаа үгэлгын үдэр болотор 20 хоногһоо оройтуулангуй, харин дуугаа үгэлгые болзорһоо урид үнгэрэгдэдэ - дуугаа үгэлгын үдэрһөө 5 хоног урид дуугаа үгэлгын

саг ба газар тухай хунгагшадта мэдээсэхэ уялгатай.

3. Сэрэгэй частнуудта гү, али холын ба хүрэхэдэ хүшэр нютагуудта бүридхэлдэлэн хунгуулиин участогууд дээрэ хунгагшадтай списоктэ оруулагдаһан бүхы хунгагшадтай дуугаа үгөөд байбал, хорин хоёр час болоогүйдэ хунгуулиин участково комиссийн дуугаа үгэлгэ түгээсөө гэжэ соносхожо болоно.

4. Хунгалтын үдэрэй найман часта (зунай үдэ - зургаан часта) хунгуулиин участково комиссийн түрүүлэгшэ хунгуулиин участок нээгдэбэ гэжэ соносхоод, хунгуулиин комиссийн гэшүүдтэ, эндэ байһан хунгагшадта ба адаглагшадта хунгуулиин хоолон хайрсагуудые харуулжа, үлүүдэрнэ тэдэниие тамгалдаг. Удаань хунгуулиин участково комиссийн түрүүлэгшэ болзорһоо урид дуугаа үгэлэн хунгагшадтай тоо мэдээсэжэ, хунгуулиин бюллетеньнүүдтэй тамгалагдаһан конвертнүүдые ба болзорһоо урид дуугаа үгэлэн хунгагшадтай списокые танилсахын тула харуулагдаг. Үлүүдэрнэ тэрэ конверт бүхэниие хойно хойноһоонь нээжэ, хунгагшын ланал бодолоо элрэхэйлхэ нюусые сахин, хунгуулиин бюллетеньнүүдые дуугаа үгэлгын байра дээрэ байһан хайрсагууд руу табиддаг. Дуугаа үгэлгын урда тээ болзорһоо урид дуугаа үгэлэн хунгагшадтай тоо (хунгуулиин окружной ба участково комиссинуудта амьараа) дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой 3-дахн ба 4-дэхн мүнрүүдтэ болон дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой томодхогдоһон түхэлдэ бэшэгдэдэг, хунгагшадтай список соо хунгагшын таарамжатай нэрэ, обогой хажууда "болзорһоо урид дуугаа үгөө" гэжэ тэмдэглэгдэдэг.

5. Хунгуулиин бюллетень абахадаа, хунгагша хунгагшадтай список соо паспортынгаа гү, али тэрэниие нэлгэлэн документын сери ба дугаар бэшэдэг. Хунгагшын зүбшөөлөөр, үгышые һаа, тэрэнэй гуйлтаар харуулан паспортын гү, али тэрэниие нэлгэлэн документын сери ба дугаарые хунгуулиин участково комиссийн шийдхэхы дуунай эрхэтэй гэшүүн хунгагшадтай список соо бэшэжэ болоно. Хунгагша зүбөөр бэшэһыень шалгадаг ба гараа табиддаг. Хунгагшын дуугаа үгэлгын бүридхэлһөө гаргагдаһан тухай үнэмшэлгөөр дуугаа үгэлгэ, паспорт гү, али тэрэниие нэлгэлэн документ ба бүридхэлһөө гаргагдаһан тухай үнэмшэлгээ харуулахдань, хунгуулиин бюллетень үгтэдэг.

6. Хунгуулиин бюллетень абтаһанай түлөө хунгуулиин список соо хунгагша гараа табиха шадахгүй байбал, хунгуулиин участково комиссийн гэшүүдтээ, адаглагшадһаа, кандидаттай этигэмжэтэ нюурнуудһаа бэшэ ондоо нюурай туһаламжа тэрэ эрхэ эрхэтэй. Хунгагшадта туһаламжа үзүүлэн нюур хунгагшадтай список соохи "хунгуулиин бюллетень абтаһанай түлөө хунгагшын гар табилга" гэлэн мүртэ нэрэ, обогыень заажа, гараа табиддаг.

7. Хунгагша бүхэн өөрөө дуугаа үгэдэг, ондоо нюурай түлөө дуугаа үгэлхэ хорюултай. Кабина соо, тусгаар түхээрэгдэлэн газарта гү, али нюусаар дуугаа үгэдэг талалга соо хунгуулиин бюллетень тэмдэглэгдэдэг. Олоной ябадаг газарта дуугаа үгэжэ болохогүй.

8. Кабина соо, тусгаар түхээрэгдэлэн газарта гү, али нюусаар дуугаа үгэдэг талалга соо хунгагшаһаа бэшэ ондоо нюур байха ёһогүй. Хунгуулиин бюллетень өөрөө тэмдэглэхэ аргагүй хунгагша хунгуулиин участково комиссийн гэшүүдтээ, адаглагшадһаа, кандидадуудай этигэмжэтэ нюурнуудһаа бэшэ ямаршые хүниие туһаламжа үзүүлхын тула кабина, тусгаар түхээрэгдэлэн газар гү, али нюусаар дуугаа үгэдэг талалга руу уриха эрхэтэй. Хунгагшадта туһаламжа үзүүлэн хүнэй нэрэ, обог хунгагшадтай список соо хунгуулиин бюллетень абтаһанай түлөө хунгагшын гар табилгын хажууда тэмдэглэгдэдэг.

9. Хунгуулиин бюллетень соо дуугаа үгэлэн кандидаттай хажуудахи хоолон тэбхэнсэг соо гү, али "Бүхы кандидадуудые буруушаанаб" гэлэн мүнрүүдтэй баруун талын тэбхэнсэг соо ямаршые тэмдэг табиха, хунгагшын дуугаа үгэлгэ бэлүүлэгдэдэг. Хунгуулиин бюллетень тэмдэглэхэ үдөө алдуу гаргаб гэжэ хунгагша тоодобол, хунгуулиин бюллетень үгэлэн хунгуулиин участково комиссийн гэшүүндэ гутааһанайн

орондо хунгуулиин шэнэ бюллетень үгэхэ гуйлтатайгаар хандаха аргатай. Хунгуулиин комиссийн гэшүүн хунгагшад хунгуулиин шэнэ бюллетень үгэдэг ба хунгагшадтай список соо хунгагшын нэрэ, обогой хажууда таарамжатай тэмдэг хэдэг. Хунгуулиин гутаагдаһан бюллетень хэрэггүйдэ тоологдожо, тэрээн тухай акт табигдадаг.

10. Дуугаа үгэлгын сагай үнгэрхэдэ энэ үдэ дуугаа үгэлгын талалга соо байһан хунгагшад хунгуулиин бюллетень абажа, дуугаа үгэхэ аргатай.

11. Хунгуулиин участково комиссийн түрүүлэгшэ дуугаа үгэлгын талалга соо гурим сахиддаг. Дуугаа үгэлгын талалга соо байһан тэрэнэй захиралтануудые заатагүй дүүргэхэ ёһотой. Хунгуулиин участково комиссийн түрүүлэгшын үгы байбал, хунгуулиин участково комиссийн түрүүлэгшын орлогшо тэрэниие нэлгэдэг. Түрүүлэгшын орлогшын үгы байбал, секретарь гү, али хунгуулиин участково комиссийн хэрэгтэй гуримаар түлөөлэгдэлэн гэшүүн тэрэниие нэлгэдэг.

12. Дуугаа үгэлгын, хунгуулиин участково комиссийн дуугаа үгэлгые тоололгын ба дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколнуудые табилгын үдэ дуугаа үгэлгын талалга соо байлсаха эрхэтэй гэбэл:

а) кандидатудай этигэмжэтэ нюурнууд;
б) адаглагшад;
в) харин гүрэнүүдтэй (уласхоорондын) адаглагшад;

г) ондоо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэй түлөөлэгшэд.

13. Хунгуулиин участково комиссийн хунгагшадтай дуугаа үгэлгые тоолохо ба дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол табиха үдэ кандидатуд байлсаха эрхэтэй. Дуугаа үгэлгын, хунгуулиин участково комиссийн дуугаа үгэлгые тоолохо ба дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол табиха үдэ гүрэнэй засагай зургаануудай ба нютагай өөлэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай түлөөлэгшэд иматгал хунгалта үнгэрэгдэдэ туһалаха гү, али гурим хангаха зорилготойгоор хунгуулиин участогууд дээрэ байха аргатай. Гүрэнэй засагай зургаануудай ба нютагай өөлэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай түлөөлэгшэд албата уялгануудаа дүүргэхэ үдөө нэгэн доро адаглагшад байха аргатай.

14. Хунгуулиин комиссийн хүдэлмэридэ, үгышые һаа, эрхэтэнэй хунгагша эрхээ бэлүүлгэдэ һаад тойбо татахые, мүн дуугаа үгэлгын нюусые эбдэхые нэлгэлэн хунгуулиин участково комиссийн гэшүүн хүдэлмэридэ хабаадахаһаа тэрэ дары холодуулагдадаг, харин адаглагша ба бусад нюурнууд дуугаа үгэлгын талалгаһаа гаргагдадаг. Хунгуулиин участково комиссийн энээн тухай шийдхэбэри абадаг. Тийхэдэ хунгуулиин участково комиссийн холодуулагдаһан гэшүүниие, мүн гаргагдаһан адаглагшые ба бусад нюурнуудые хууляар хараалагдаһан харюусалгада хабаадуулаха тухай зууршалгатайгаар комиссийн зохиотой зургаануудта хандаха эрхэтэй.

Статья 49. Болзорһоо урид дуугаа үгэлгын гурим

1. Хунгалтын үдэр ямар нэгэн шалтагаар ажалуудаг газартаа байхагүй хунгагша хунгуулиин окружной комиссийн (дуугаа үгэлгын үдэрһөө 15-4 хоног урид) гү, али хунгуулиин участково комиссийн (дуугаа үгэлгын үдэрһөө 3 хоног урид) талалга соо хунгуулиин бюллетень тэмдэглэжэ, болзорһоо урид дуугаа үгэжэ болоно.

2. Хунгуулиин окружной гү, али участково комиссийн талалга соо болзорһоо урид дуугаа үгэхэ үдэ хунгуулиин бюллетень хунгагшадта үгэхэлөө урда тээ хунгуулиин бюллетениин нюур талын баруун дээдэ буланда комиссийн хоёр гэшүүн гараа табиха, комиссийн тамгаар баталдаг. Тийхэдэ дуугаа үгэлгын нюусые эбдэжэ, хунгагшын ланал бодолоо элрэхэйлэхые хазагайруулжа болохогүй. Болзорһоо урид дуугаа үгэжэ, хунгагшын тэмдэглэлэн хунгуулиин бюллетень конверт соо хэдэжэ, няагдадаг. Конвертын няагдаһан газарта хунгуулиин окружной гү, али участково комиссийн хоёр гэшүүн гараа табиддаг, хунгуулиин таарамжатай комиссийн тамгаар, мүн болзорһоо урид дуугаа үгэлэн хунгагшын гар табилгаар баталагдадаг. Хунгуулиин окружной комиссийн участок бүхэндэ амьараа болзорһоо урид дуугаа үгэлэн хунгагшадтай список табиддаг. Список соо дуугаа үгэлэн үдэр ба сар, хунгуулиин

комиссийн гэшүүдэй болон дуугаа үгэлгын үедэ байһан бусад нюурнуудай нэрэ, обог заагдадаг.

3. Пунгуулин бюллетеньүүдтэй тамгалагдаһан конвертүүд пунгуулин окружной комиссийн байһан соо пунгуулин участково комиссида бүхы бюллетеньүүдые дамжуулар комиссийн секретарьта, дуугаа үгэлгын үдэр болотор - участково комиссийн байһан соо участково комиссийн секретарьта хадаглагдадаг.

4. Дуугаа үгэлгын үдэр болотор 3 хоногтоо оройтуулангүй болзорлоо урид дуугаа үгэлгэн хайрагауд пунгуулин участково комиссида бүхы бюллетеньүүдтэй тамгалагдаһан конвертүүдые пунгуулин окружной комиссийн участково тус тус комиссиуудта дамжуулан үгэдэг. Пунгуулин участково комисси болзорлоо урид дуугаа үгэлгэн хайрагауд пунгуулин участково комиссида дамжуулагдаһан конвертүүдтэй тооо шалгах аялгатай, удаань Буряад Республикын Пунгуулин комиссийн тогтоонон түхэлээр бюллетеньүүдтэй конвертүүдые ба хайрагаудай списогые абайан-тушаалан тухай актда пунгуулин окружной ба участково комиссиуудай түрүүлэгшэ ба секретарь гараа табидаг, заагдаһан актууд пунгуулин бусад документүүдтэй хамта комисси бүхэндэ хадаглагдадаг.

5. Пунгуулин окружной комиссиһаа ороһон болзорлоо урид дуугаа үгэлгэн хайрагаудай списогые пунгуулин участково комисси үргэлжэлүүдэг гү, али шэнэ список нээдэг.

6. Буряад Республикын Пунгуулин комиссийтай зүбшэжэ, пунгуулин участково комисси дуугаа үгэлгын үдэр болотор 20 хоногтоо урид бэшэ холын ба хүрэхэдэ хүшэр нотагуудта (холын бэлшээринүүдтэ, үргэлжүүдтэ, экспедициүүдтэ гэхэ мэтэ) дуугаа үгэлгые болзорлоо урид үнгэргэхэ тухай шийдхэбэрн абаха эрхэтэй.

Статья 50. Дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэ

1. Пунгуулин тус участок дээрэхи хайрагаудай списогтэ оруулагдаһан аад, хүндэтэ шалтагаар дуугаа үгэлгын байһанда өөлдөө ерәжэ шадахагүй хайрагаудай дуугаа үгэлгэдэ хабаадаха арга боломжо пунгуулин участково комисси хангаха уялгатай.

2. Дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэ имагтал дуугаа үгэлгын үдэр үнгэргэгдэдэг. Пунгуулин участково комиссийн бүридхэгдэлэнэй һүүлээр ямаршье сагта хайрагауд өөрөө гү, али тэрэнэй гуйлтаар оңдоо нюур бэшэмэл гү, али аман түхэлээр дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэ арга боломжо олгохо тухай мэдүүлгэ (хандалга) бариха эрхэтэй. Пунгагша ямар шалтагаар дуугаа үгэлгын таһалгада ерәжэ шадахагүй гэжэ мэдүүлгэ дотор заагдаха, мүн хайрагаудай список соо байдаг хайрагауд тухай мэдээнүүд мэдүүлгэ соо оруулагдаха ёһотой.

3. Пунгуулин участково комисси ороһон бүхы мэдүүлгэнүүдые (хандагануудые) тусгаар реестр соо бүридхэлдэ абадаг. Реестр соо аман хандагануудые бүридхэлдэ абаха үедэ тэрэнэй ороһон саг заагдажа, комиссийн гэшүүнэй гар табигдадаг.

4. Дуугаа үгэлгын үдэр дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэ арга боломжо олгохо тухай хайрагшын мэдүүлгэ (хандалга) дуугаа үгэлгын түгэсэтэр дүрбэн часһаа оройтуулангүй баригдадаг.

5. Дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэ үедэ пунгуулин участково комиссийн зүблэхы дуунай эрхэтэй гэшүүд ба адаглагшад хабаадалсаха эрхэтэй. Тийхэдэ пунгуулин комиссийн зүблэхы дуунай эрхэтэй хоёрлоо үсөөн бэшэ гэшүүдтэ, адаглагшадта дуугаа үгэлгые үнгэргэхээ ороһон пунгуулин участково комиссийн гэшүүдтэй адли эрхэ байдал, дуугаа үгэлгын газарта хүрэхэ арга боломжо пунгуулин участково комисси хангаха ёһотой. Дуугаа үгэлгын гадаа талада дуугаа үгэлгые амхидхэхэдэ, хайрагшын хунгаха эрхэнүүдые, мүн тэрэнэй һанал бодолоо амхидхэхэ хазгайруулга зайсуулагдаха ёһотой.

6. Пунгуулин окружной комиссийн шийдхэбэрээр тодорхойлогдоһон хэрэгтэй хэмжээнэй, гэбэшье гурбанһаа олон бэшэ дуугаа үгэлгэ нүүдэл хайрагауд пунгуулин участково комиссида байха ёһотой.

7. Дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгые пунгуулин участково комиссийн шийдхэхы дуунай эрхэтэй хоёрлоо үсөөн бэшэ гэшүүд үнгэргэдэг, тэдэ пунгуулин участково комиссида уридшалан тамгалагдаһан дуугаа үгэлгын нүүдэл хоёр хайрагшатай ябаха ёһотой.

8. Мэдүүлгэнүүдээр (хандагануудаар) ябайан пунгуулин участково комиссийн гэшүүд тодорхойлогдоһон түхэлэй пунгуулин хэрэгтэй хэмжээнэй бюллетеньүүдые, хайрагша тухай ба дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэ арга боломжо олгохо тухай ороһон мэдүүлгэ тухай хэрэгтэй мэдээнүүдтэй реестрһээ баталагдаһан буулгабары, мүн хайрагшын пунгуулин бюллетень тэмдэглэхын тула бэшэлгын хэрэгтэй зүйлнүүдые абаад ябаха ёһотой.

9. Дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэ арга боломжо олгохо тухай бэшэмэл мэдүүлгэ дээрэ хайрагша паспортингаа гү, али тэрэниие һэлгэлэн документын сери ба дугаар бэшэдэг болон гараа табижа, пунгуулин бюллетень абайанаа үнэмшэлдэг. Пунгуулин участково комиссийн гэшүүд мэдүүлгэ дээрэ гараа табижа, пунгуулин бюллетень үгэлгэнөө гэршэлдэг. Мүн гутааһанай орондо шэнэ бюллетень абайан тухай тэмдэг мэдүүлгэ дээрэ хэгдэдэг. Дуугаа үгэлгын нюусые сахин, хайрагша пунгуулин бюллетень тэмдэглэдэг.

10. Пунгагшад мэдүүлгэнүүдээр (хандагануудаар) ябайан пунгуулин участково комиссийн гэшүүд тус статьягай 2-дохи пункттай зохилдуулан, реестр соо бүридхэлдэ абайан мэдүүлгэнүүдтэй (хандагануудтай) хайрагшадта пунгуулин бюллетень үгэлгэ эрхэтэй.

11. Дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэ арга боломжо олгохо тухай мэдүүлгэ (хандалга) барихан хайрагшын дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгые үнгэргэхын тула комиссийн гэшүүдые тэрэндэ эльгэлэнэй һүүлээр пунгуулин участково комиссийн таһалгада ерәбэл, тус хайрагшын мэдүүлгээр (хандалгаар) ороһон комиссийн гэшүүдтэй бусатар ба дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада заагдаһан хайрагша дуугаа үгөлгүй гэжэ тодорхойлогдотор пунгуулин участково комиссийн таһалга соо пунгуулин участково комиссийн гэшүүн пунгуулин бюллетень тэрэндэ үгэлгэ эрхэгүй.

12. Пунгагшад бэшэмэл мэдүүлгэнүүдтэй, үгтэлэн, хэрэглэгдэлэн ба бусаагдаһан бюллетеньүүдтэй тоо амяараа акт соо тэмдэглэгдэжэ, тэрээн соо пунгуулин участково комиссийн зүблэхы дуунай эрхэтэй гэшүүд ба дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгые үнгэргэхэ үедэ байһан адаглагшад тухай мэдээнүүд заагдадаг. Дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэн хайрагшад тухай мэдээнүүдые хайрагшад мэдүүлгэнүүдээр ябайан пунгуулин участково комиссийн гэшүүд хайрагшадтай списогтэ оруудаг. Пунгагшадтай списогтэ хайрагша тухай мэдээнүүдые оруулаха үедэ списогтай таарамжатай газарта "дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэ" гэлэн тэмдэг нэгэн доро хэгдэдэг. Пунгуулин нүүдэл хайрагаудые дуугаа үгэлгые тооложо эхилтэр нээхэ ёһотой.

Статья 51. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай пунгуулин участково комиссийн протокол

1. Пунгуулин участково комисси пунгуулин тус тус участок дээрэ дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол табидаг.

2. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай пунгуулин участково комиссийн протоколдо орохо ёһотой гэбэл:

- а) хэлэгэй дугаар;
- б) "Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудые хунгалта" гэлэн үгэнүүд;
- в) хунгалтын һара, үдэр;
- г) "Протокол" гэжэ үгэ;
- д) пунгуулин участково комиссийн дугаарые заажа, пунгуулин комиссийн нэрэ;

е) протоколой мүнрүүд:

1-дэхи мүнр. Списогтэ нэмэжэ оруулаһан хайрагшадые тоолоһон, хайрагшадтай списогтэ оруулагдаһан хайрагшадтай тоо;

2-дохи мүнр. Пунгуулин участково комиссийн абайан пунгуулин бюллетеньүүдтэй тоо;

3-дахы мүнр. Пунгуулин участково комиссийн таһалга соо болзорлоо урид дуугаа үгэлгэн хайрагаудта үгтэлэн пунгуулин бюллетеньүүдтэй тоо;

4-дэхи мүнр. Пунгуулин окружной комиссийн таһалга соо болзорлоо урид дуугаа үгэлгэн хайрагаудта үгтэлэн пунгуулин бюллетеньүүдтэй тоо;

5-дахы мүнр. Пунгуулин хэрэгтүүдэ тоологдоһон бюллетеньүүдтэй тоо;

6-дахы мүнр. Дуугаа үгэлгын үдэр пунгуулин участково комиссийн хайрагшадта үгтэлэн пунгуулин бюллетеньүүдтэй тоо;

7-дохи мүнр. Дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэн хайрагаудта үгтэлэн пунгуулин бюллетеньүүдтэй тоо;

8-дахы мүнр. Дуугаа үгэлгын нүүдэл хайрагауд соо байһан пунгуулин бюллетеньүүдтэй (тодорхойлогдоогүй түхэлэй бюллетеньүүдтэй бэшэниинь) тоо;

9-дэхи мүнр. Дуугаа үгэлгын байра дээрэ байһан хайрагауд соохи пунгуулин бюллетеньүүдтэй (тодорхойлогдоогүй түхэлэй бюллетеньүүдтэй бэшэниинь) тоо;

10-дахы мүнр. Пунгуулин үнэнтэ бюллетеньүүдтэй тоо;

11-дэхи мүнр. Пунгуулин үнэнтэ бэшэ бюллетеньүүдтэй тоо, тэрэ тоодо:

12-дохи мүнр. Нүүдэл хайрагауд соо хайрагшад мэдүүлгэнүүдтэй олон бюллетеньүүдые элрүүлэнэй ушараар үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэргэдэлэн пунгуулин бюллетеньүүдтэй тоо;

13-дахы мүнр. Ямаршье тэмдэггүй пунгуулин бюллетеньүүдтэй тоо;

14-дахы мүнр. Пунгуулин участково комиссийн абайан дуугаа үгэлгын бүридхэлөө гаргагдаһан тухай үнэмшэлгэнүүдтэй тоо;

15-дахы мүнр. Дуугаа үгэлгын үдэр болотор пунгуулин участок дээрэ пунгуулин участково комиссийн хайрагшадта үгтэлэн дуугаа үгэлгын бүридхэлөө гаргагдаһан тухай үнэмшэлгэнүүдтэй тоо;

16-дахы мүнр. Пунгуулин участок дээрэ дуугаа үгэлгын бүридхэлөө гаргагдаһан тухай үнэмшэлгэнүүдээр дуугаа үгэлгэн хайрагаудтай тоо;

17-дохи мүнр. Пунгуулин бюллетеньдэ оруулагдаһан кандидатуудай обог, нэрэ, алдар (обог, нэрэ, алдарынь адли байхада кандидатуудай түрэлэн жэлье зааха).

ж) кандидат бүхэнэй түлөө дуугаа үгэлгэн хайрагаудтай тоо;

18-дахы мүнр. Бүхы кандидатуудые буруушаажа дуугаа үгэлгэн хайрагаудтай тоо;

з) протоколдо хабсаргагдаһан гомдолнуудай (мэдүүлгэнүүдтэй), актуудай болон бусад документүүдтэй тоо дугаарлаа;

и) пунгуулин участково комиссийн түрүүлэгшын, түрүүлэгшын орлогшын, секретарин ба бусад гэшүүдтэй нэрэ, обог болон тэдэнэй гар табилга;

к) протокол табилгын һара, үдэр ба саг;

л) пунгуулин комиссийн тамга.

3. Тус статьягай 2-дохи пунктда заагдаһан тоонууд дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколдо тоогоор ба бэшэмэлээр оруулагдадаг.

Статья 52. Пунгуулин участок дээрэ хайрагаудтай дуугаа үгэлгые тоолохо гурим

1. Пунгуулин участково комиссийн шийдхэхы дуунай эрхэтэй гэшүүд нэмэл ба олондо мэдээсэлгын аргаар хайрагаудтай дуугаа үгэлгые тоолодог ба дуугаа үгэлгын түгэсэн сасуу дуугаа үгэлгын дүнгүүдые тодорхойлотор забһарлалгүйгөөр үргэлжэлүүдэдэг.

2. Дуугаа үгэлгын сагай үнгэрлэн хойно пунгуулин участково комиссийн шийдхэхы дуунай эрхэтэй гэшүүд адаглагшадтай, тус Хуулийн 19-дэхи статьягай 1-дэхи пункт соо заагдаһан нюурнуудай байхад пунгуулин хэрэглэгдээгүй бюллетеньүүдые тооложо, зүүн доодо булангынь таһа хайшалаад, хэрэггүй болгодог (тийхэдэ бюллетень дээрэ табигдаһан комиссийн гэшүүдтэй гар табилгы

ба комиссийн тамгые дайража болохогүй), удаань хэрэглэгдээгүй бюллетеньүүдтэй, мүн дуугаа үгэлгые үнгэргэхэ үедэ хайрагшадтай гутааһан бюллетеньүүдтэй тоо тунхаглагдадаг ба дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой 5-дахы мүнр ба дуугаа үгэлгын таһалга соо байһан дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой томодхогдоһон түхэлдэ оруулагдадаг.

3. Пунгуулин бюллетеньүүдээр хайрагаудтай дууе сэхэ тоолохын урда тээ пунгуулин участково комиссийн түрүүлэгшэ, түрүүлэгшын орлогшо гү, али секретарь тододхог, тунхагладаг ба дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой 1-дэхи ба 2-дохи мүнрүүдтэ болон тэрэнэй томодхогдоһон түхэлдэ оруулдаг гэбэл:

а) списогтэ оруулагдаһан хайрагаудтай тоо;

б) пунгуулин участково комиссийн абайан пунгуулин бюллетеньүүдтэй тоо (пунгуулин окружной комиссийн таһалга соо болзорлоо урид дуугаа үгэлгэн хайрагаудтай конвертүүд сооһоо гаргагдаһан бюллетеньүүд тухай мэдээнүүд заагдаһан тоодо ородоггүй).

4. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой 14-дэхи, 15-дахы, 16-дахы мүнрүүдтэ ба тэрэнэй томодхогдоһон түхэлдэ удаадахи мэдээнүүд оруулагдадаг гэбэл:

а) пунгуулин участково комиссийн абайан хунгалта дээрэ дуугаа үгэлгын бүридхэлөө гаргагдаһан тухай үнэмшэлгэнүүдтэй тоо;

б) пунгуулин участок дээрэ пунгуулин участково комиссийн үгтэлэн хайрагауд дээрэ дуугаа үгэлгын бүридхэлөө гаргагдаһан тухай үнэмшэлгэнүүдтэй тоо;

в) хунгалта дээрэ дуугаа үгэлгын бүридхэлөө гаргагдаһан тухай үнэмшэлгэнүүдээр пунгуулин участок дээрэ дуугаа үгэлгэн хайрагаудтай тоо.

5. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой 6-дахы ба 7-дохи мүнрүүдтэ болон тэрэнэй томодхогдомол түхэлдэ удаадахи мэдээнүүд һүүлээрнэ оруулагдадаг гэбэл:

а) дуугаа үгэлгын үдэр пунгуулин участок дээрэ хайрагаудта үгтэлэн пунгуулин бюллетеньүүдтэй тоо (хайрагаудтай список соо хайрагаудтай гар табилгын тоогоор тодорхойлогдодог);

б) дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлгэн хайрагаудта үгтэлэн пунгуулин бюллетеньүүдтэй тоо (хайрагаудтай список соохи таарамжатай тэмдэглэнүүдтэй тоогоор тодорхойлогдодог).

6. Һүүлээрнэ пунгуулин комиссийн түрүүлэгшэ гү, али секретарь дууе тоололгодо хабаадаһан нюурнуудай орохоор бэшэ газарта хайрагаудтай списогые хадагалалга хангадаг. Тус статьягай 19-дэхи пункттай зохилдуулан, дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколдо оруулагдаһан мэдээнүүдые хинан шалгатар хайрагаудтай списогтэй саашанхи хүдэлмэри бэелүүлжэ болохогүй.

7. Пунгуулин участково комиссийн шийдхэхы дуунай эрхэтэй гэшүүд дуугаа үгэлгын хайрагауд соо байһан пунгуулин бюллетеньүүдээр хайрагаудтай дууе сэхэ тоололгы бэелүүдэдэг.

8. Дууе сэхэ тоолохо үедэ пунгуулин участково комиссийн зүблэхы дуунай эрхэтэй гэшүүд, адаглагшад, тус Хуулийн 19-дэхи статьягай 1-дэхи пунктда тоологдоһон нюурнууд хабаадалсаха эрхэтэй.

9. Пунгуулин комиссийн шийдхэхы дуунайшье, зүблэхы дуунайшье эрхэтэй гэшүүдтэй орожо байхаар түхээрэгдэлэн тусгаар газарта хайрагаудтай дууе сэхэ тоололго бэелүүлэгдэдэг. Дууе сэхэ тоололгын үедэ пунгуулин комиссийн түрүүлэгшэлээ (түрүүлэгшын орлогшоһоо) ба секретарьһаа бэшэ пунгуулин комиссийн гэшүүдтэй бэшэлгын зүйлнүүдые хэрэглэхэнэ хориолтай. Тийхэдэ тоололгын үедэ байһан бүхы хүнүүдтэ пунгуулин участково комиссийн гэшүүдтэй үйлэ хэрэгүүд һайн харагдахаар хангагдаха ёһотой.

10. Дууе сэхэ тоололгын үедэ пунгуулин участково комисси пунгуулин тодорхойлогдоогүй түхэлэй бюллетеньүүдые амяарладаг. Тодорхойлогдоогүй түхэлэй бюллетеньүүд хараада абтадаггүй.

11. Дуугаа үгэлгын нүүдэл хайрсагууд соо айһан һунгуулиин бюллетеньнүүдые тоололго үрүүшын ээлжэндэ бэелүүлэгдэдэг. Нүүдэл айрсагууды нээхын урда тамганууд (бүхэлэлтэнүүд) дайрагдаагүй гү гэжэ жалгагдадаг. Дуугаа үгэлгын нюуса азагайруулахгүй аргаар тоололго бэелүүлэгдэдэг.

Гаргагдаһан рдорхойлогдоһон түхэлэй бюллетеньнүүдэй ро сонсохогодог ба дуугаа үгэлгын дүнгүүд ухай протоколой 8-дахи мүртэ ба тэрэнэй эмодхогдоһон түхэлдэ оруулагдадаг. Абтаһан бюллетеньнүүдэй тоо тухай тэмдэглэл соо айһан һунгаһадай мэдүүлгэнүүдһээ олон рдорхойлогдоһон түхэлэй бюллетеньнүүдэй үүдэл хайрсаг соо байбал, дуугаа үгэлгын үүдэл тус хайрсаг соохи бүхы бюллетеньнүүд унгуулиин участково комиссийн шийдхэбэрээр үнэнтэ бэшэ гэжэ тоологдодог, эрэн тухай амяараа акт табигдажа, дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколдо абсаргагдадаг. Дуугаа үгэлгын энэ хайрсагы эрэлгэжэ, дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа лада дуугаа үгэлгы хангаһан һунгуулиин комиссийн гэшүүдэй нэрэ, обог акт соо заагдадаг. Энэ ушарта үнэнтэ бэшэ гэжэ эологдоһон бюллетеньнүүдэй тоо дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой 12-дохи үртэ ба тэрэнэй томодхогдомол түхэлдэ руулагдадаг.

12. Тамгануудынь (бүхэлэлтэнүүдынь) айрагдаагүй гү гэжэ шалгаһанай һүүлээр дуугаа үгэлгын байра дээрээ байһан айрсагууд нээгдэдэг.

13. Пунгуулиин участково комиссийн эшүүд дуугаа үгэлгын нүүдэл ба байра ээрээ байһан хайрсагууд сооһоо гаргагдаһан унгуулиин бюллетеньнүүдые кандидат үхэнэй түлөө үгэлһэн дуугаар, мүн бүхы кандидатууды буруушаажа үгэлһэн дуугаар алдадаг, тодорхойлогдоогүй түхэлэй бюллетеньнүүдые ба үнэнтэ бэшэ бюллетеньнүүдые нэгэн доро амяараладаг. Шийдхэ һунгуулиин участково комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй гэшүүд һунгуулиин бюллетень соо табиһан һунгаһын эмдэгүүдые тунхагладаг ба хэһэ тоололгын үдэ байһан бүхы хүнүүдэй шалгахын тула оруулдаг. Пунгуулиин хоёр ба бүри олон бюллетень нэгэн доро тунхаглажа болохогүй.

14. Удаань тодорхойлогдоһон түхэлэй бюллетеньнүүдээр һунгаһадай дууе тоололго бэелүүлэгдэдэг. Пунгуулиин комиссийн рһоо үгөөн бэшэ гэшүүн кандидат бүхэн тушаа һунгуулиин бюллетеньнүүдые аярайнь тоолодог. Абтаһан дүнгүүд дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой 17-дохи 18-дахи мүрнүүдтэ, мүн тэрэнэй тодорхойлогдоһон түхэлдэ оруулагдадаг.

15. Үнэнтэ бэшэ бюллетеньнүүд тоологдодог ба амяараа нэмэгдэдэг. Һунгаһын һанал бодолы элэрхэйлхын элэгүй һунгуулиин бюллетеньнүүд үнэнтэ бэшэ гэжэ тоологдодог. Бюллетение үнэнтэ бэшэ гэжэ тоолохо үедэ һэжэг түрэлһэн шарта һунгуулиин участково комисси дуугаа үгэлгөөр асуудал шийдхэдэг, тийхэдээ бюллетенийн ара талада тэрэнэй үнэнтэ бэшэ байһан шалтагы заадаг. Энэнь комиссийн гурбанһаа үсөөн бэшэ гэшүүдэй ар табилгаар гэршээлэгдэдэг ба комиссийн амгаар баталагдадаг. Үнэнтэ бэшэ бюллетеньнүүдэй тоо дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой 11-дэхи ба 13-дахи мүрнүүдтэ болон тэрэнэй томодхогдомол түхэлдэ оруулагдадаг.

16. Пунгуулиин участково комиссийн эшүүд һунгуулиин үнэнтэ бюллетеньнүүдые тоолодог ба дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой 10-дахи мүртэ болон тэрэнэй томодхогдомол түхэлдэ оруулдаг.

17. Дуугаа үгэлгын байра дээрээ байһан айрсагууд соохи тодорхойлогдоһон түхэлэй бюллетеньнүүдые Пунгуулиин участково комиссийн гэшүүд тоолодог, тунхагладаг ба дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой 9-дахи мүртэ, мүн тэрэнэй томодхогдомол түхэлдэ оруулдаг.

18. Тэрэнэй һүүлээр һунгуулиин участково комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй гэшүүдэй хиналта доро һунгуулиин комиссийн бэлхы дуунай эрхэтэй гэшүүд, адаглагшад дуугаа үгэлгын илгагдаһан бюллетеньнүүдые

хаража, танилсаха эрхэтэй.

19. Нүүлээрнь дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколдо оруулагдаһан мэдээнүүдэй таарайһынь хинан шалгадаг. Мэдээнүүдэй таараагүй байһан ушарта дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай бүхы протоколы гү, али амяараа мүрнүүдынь шийдхэн тоолохо тухай шийдхэбэри һунгуулиин участково комисси абадаг.

20. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол гурбан хэлгээр бэшэгдэдэг ба һунгуулиин участково комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй эндэ байһан бүхы гэшүүд гараа табидат, гараа табилгын һара, үдэр ба саг (час, минутта) заагдадаг.

21. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол табиха үедэ һунгуулиин участково комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй зарим гэшүүдэй үгы байбал, тэдэнэй үгы байһан шалтагаһыне заажа, энээн тухай протокол соо бэшэдэг. Пунгуулиин тус тус комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй тодорхойлогдоһон гэшүүдэй олонхинынь гараа табиһан байбал, протокол үнэнтэ болодог.

22. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколы карандашаар бэшэжэ ба тэрэндэ ямаршы хубилалта оруулжа болохогүй. Протоколдо гараа табиха үедэ протоколой удхы зүбшөөгөөгүй һунгуулиин участково комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй гэшүүд онсо һанамжаяа протоколдо хабсаргаха эрхэтэй, харин протокол соо таарамжатай тэмдэг хэгдэдэг.

23. Пунгуулиин участково комиссийн гэшүүдэй, адаглаһадай, тус Хуулиин 19-дэхи статьягүй 1-дэхи пункт соо заагдаһан бусад шюрунуудай эрилтээр һунгуулиин участково комисси дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколдо гар табиһ сасуу эдэ шюрунуудта дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол үгэхэ гү, али буулабары бэлдэхэ арга боломжо олгохо, мүн тэрэһыне үнэмшэлхэ ёһотой.

24. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай һунгуулиин участково комиссийн протоколой нэгэдэхи хэлгэ һунгуулиин участково комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй эндэ байһан бүхы гэшүүдэй гараа табиһанай һүүлээр тэрэ дары һунгуулиин окружной комиссида эльгээгдэдэг ба һунгуулиин участково комиссида бусаагдадаггүй. Пунгуулиин участково комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй гэшүүдэй онсо һанамжанууд, тус Хуулине хазагайрууһан тушаа һунгуулиин комиссида ороһон гомдолнууд (мэдүүлгэнүүд), мүн заагдаһан гомдолнууд (мэдүүлгэнүүд) тушаа һунгуулиин комиссийн абаһан шийдхэбэринүүд ба һунгуулиин участково комиссийн табиһан актиуд дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколой нэгэдэхи хэлгэтэ хабсаргагдадаг. Заагдаһан документүүдэй ба һунгуулиин комиссийн шийдхэбэринүүдэй баталагдаһан буулабаринууд протоколой хоёрдохи хэлгэтэ хабсаргагдадаг.

25. Пунгуулиин бюллетеньнүүдые, мүн һунгуулиин участково комиссийн тамгы оруулаһан, һунгуулиин бусад документүүдтэй хамта протоколой хоёрдохи хэлгы һунгуулиин участково комиссийн секретарь тамгаагдаһан зандань харууһалагдадаг байһан соо комиссийн хүдэлмэрийн дүүрэтэр хадагадаг.

26. Пунгуулиин участково комиссийн тодорхойлоһон газарта олонитын танилсахын тула протоколой гурбадахи хэлгэ (тэрэнэй буулабары) үлгэгдэдэг.

27. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколдо гар табиһанай ба тэрэнэй нэгэдэхи хэлгы һунгуулиин окружной комиссида эльгээһэнэй һүүлээр протокол табиһан һунгуулиин участково комиссийн буруу юумэ (буруу соһилон, буруу бэшэһэн, үгыһы һаа, тоонууды нэмэхэдэ, алдуу гаргаһан) элирүүлһэн ушарта протоколдо нэмэлтэ тайлбары оруулаха тухай асуудал зүблөөн дээрээ тэрэ хаража үзэхэ эрхэтэй. Абтаһан шийдхэбэри тухайгаа комисси зүблэхы дуунай эрхэтэй өөрынгөө гэшүүдтэ, адаглагшадта болон түрүүн баталагдаһан протокол табиха үедэ байһан бусад шюрунуудта, мүн олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдэй түлөөлэгшэдтэ заагагүй мэдээсэхэ уялгатай.

Энэ ушарта һунгуулиин комисси дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол табижа, тэрээн дээрэ "Дахин табигдаа" гэжэ бэшэдэг. Заагдаһан протокол тэрэ дары һунгуулиин окружной комиссида эльгээгдэдэг.

Статья 53. Пунгуулиин округто һунгалтын дүнгүүд тухай һунгуулиин окружной комиссийн протокол

1. Пунгуулиин окружной комисси һунгуулиин тус тус округто һунгалтын дүнгүүд тухай протокол табидат.

2. Пунгуулиин окружной комиссийн һунгалтын дүнгүүд тухай протоколдо бэшэгдэхэ ёһотой гэбэл:

- а) хэлгэй дугаар;
- б) "Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатууды һунгалта" гэлһэн үгэнүүд;
- в) һунгалтын һара, үдэр;
- г) "Протокол" гэжэ үгэ;
- д) һунгуулиин округтой нэрэ, мүн удаадахи мэдээнүүд;

а) округ дотор һунгуулиин участково комиссиуудай тоо;

б) һунгуулиин окружной комиссийн дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол табиха үндэһэн болодог һунгуулиин участково комиссиуудай протоколуудай тоо;

в) протоколой мүрнүүд;

1-дэхи мүр. Сисогтэ нэмэжэ бэшэһэн һунгаһады оруулаһан, һунгаһадай сисогтэ оруулагдаһан һунгаһадай тоо;

2-дохи мүр. Пунгуулиин участково комиссиуудай абаһан һунгуулиин бюллетеньнүүдэй тоо;

3-дахи мүр. Пунгуулиин участково комиссийн таһалга соо болзорлоо урид дуугаа үгэлһэн һунгаһадта үгтэһэн һунгуулиин бюллетеньнүүдэй тоо;

4-дэхи мүр. Пунгуулиин окружной комиссийн таһалга соо болзорлоо урид дуугаа үгэлһэн һунгаһадта үгтэһэн һунгуулиин бюллетеньнүүдэй тоо;

5-дахи мүр. Пунгуулиин хэрэггүйдэ тоологдоһон бюллетеньнүүдэй тоо;

6-дахи мүр. Дуугаа үгэлгын үдэр һунгуулиин участок дээрэ һунгаһадта үгтэһэн һунгуулиин бюллетеньнүүдэй тоо;

7-дохи мүр. Дуугаа үгэлгын таһалгын гадаа талада дуугаа үгэлһэн һунгаһадта үгтэһэн һунгуулиин бюллетеньнүүдэй тоо;

8-дахи мүр. Дуугаа үгэлгын нүүдэл хайрсагууд соо байһан һунгуулиин бюллетеньнүүдэй тоо (тодорхойлогдоогүй түхэлэй бюллетеньнүүдһээ бэшэһини);

9-дэхи мүр. Дуугаа үгэлгын байра дээрээ байһан хайрсагууд соохи бюллетеньнүүдэй тоо (тодорхойлогдоогүй түхэлэй бюллетеньнүүдһээ бэшэһини);

10-дахи мүр. Пунгуулиин үнэнтэ бюллетеньнүүдэй тоо;

11-дэхи мүр. Пунгуулиин үнэнтэ бэшэ бюллетеньнүүдэй тоо, тэрэ тоодо:

12-дохи мүр. Нүүдэл хайрсаг соо һунгаһадай мэдүүлгэнүүдһээ олон бюллетень элирүүлһэн ушараар үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрэгдэһэн һунгуулиин бюллетеньнүүдэй тоо;

13-дахи мүр. Пунгуулиин ямаршы тэмдэггүй бюллетеньнүүдэй тоо;

14-дэхи мүр. Пунгуулиин участково комиссийн абаһан дуугаа үгэлгын бүридхэлөө гаргагдаһан тухай үнэмшээлгэнүүдэй тоо;

15-дахи мүр. Пунгуулиин участок дээрэ дуугаа үгэлгын үдэр болотор һунгуулиин участково комиссийн һунгаһадта үгэлһэн дуугаа үгэлгын бүридхэлөө гаргагдаһан тухай үнэмшээлгэнүүдэй тоо;

16-дахи мүр. Пунгуулиин участок дээрэ дуугаа үгэлгын бүридхэлөө гаргагдаһан тухай үнэмшээлгэнүүдээр дуугаа үгэлһэн һунгаһадай тоо;

17-дохи мүр: а) һунгуулиин бюллетеньдэ оруулагдаһан кандидатуудай нэрэ, обог, алдар (нэрэ, обог, алдарынь адли байбал, кандидатуудай түрэлһэн жэлы бэшэхэ);

б) кандидат бүхэнэй түлөө үгэлһэн һунгаһадай дуунай тоо;

в) бүхы кандидатууды буруушаажа үгэлһэн һунгаһадай дуунай тоо;

г) һунгуулиин окружной комиссийн абаһан удаадахи шийдхэбэринүүдэй нэгэһини;

1) нэрэ, обог, алдарынь заажа, тус

кандидат һунгагдаа гэжэ мэдэрхэ тухай;

2) һунгалта үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрхэ тухай;

3) һунгуулиин тус округто нэгэшы кандидат һунгагдаагүй гэлһэн тухай;

д) протоколдо хабсаргагдаһан гомдолнуудай (мэдүүлгэнүүдэй), актиудай ба бусад документүүдэй тоо дугаарлаа;

е) һунгуулиин комиссийн түрүүлэгшын, түрүүлэгшын орлогшын, секретарийн ба бусад гэшүүдэй нэрэ, обог болон тэдэнэй гар табилганууд;

ж) протокол табиһан һара, үдэр ба саг;

з) һунгуулиин комиссийн тамга.

3. Тус статьягай 2-дохи пунктда заагдаһан тоонууд дуугаа үгэлһэн дүнгүүд тухай протоколдо тоогоор ба бэшэмэлээр бэшэгдэдэг.

Статья 54. Пунгуулиин окружной комиссиуудта дуугаа үгэлгын дүнгүүдые согсолон тоололо

1. Пунгуулиин участково комиссиуудай дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколуудай нэгэдэхи хэлгүүд һунгуулиин комиссийн гэшүүдэй гараа табиһанай һүүлээр тэрэ дары һунгуулиин окружной комиссида ородог.

2. Тэдэнэй үнэн зүбые уридшалан шалгаһанай һүүлээр дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколуудай мэдээнүүдэй үндэһэн дээрэ һунгуулиин окружной комисси дуугаа үгэлгын үдэр болотор 3 хоногһоо оройтуулангүй тэдээн соо байһан мэдээнүүдые нэмэһэнэй аргаар округ дотор дуугаа үгэлгын дүнгүүдые тодорхойлодог. Пунгуулиин окружной комиссиуудай протоколууд соо байһан мэдээнүүдые нэмэн тоололгы һунгуулиин окружной комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй гэшүүд сэхэ бэелүүдэг.

3. Дуугаа үгэлгын дүнгүүдээр һунгуулиин окружной комисси протокол табижа, округ дотор һунгуулиин участково комиссиуудай тоо тухай, дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол табиха үндэһэн болодог һунгуулиин участково комиссиуудай ороһон протоколуудай тоо тухай мэдээнүүдые, мүн тус Хуулиин 43-дахи статьягай 2-дохи пунктаар тогтоогдоһон һунгуулиин участково комиссиуудай протоколуудай мүрнүүдээр нэмэн тоологдоһон мэдээнүүдые тэрээн соо бэшэдэг.

4. Пунгуулиин окружной комиссиуудай протоколууд гурбан хэлгээр бэшэгдэдэг ба һунгуулиин окружной комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй эндэ байһан бүхы гэшүүдэй гар табигдадаг. Пунгуулиин окружной комиссида ороһон дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай бүхы протоколууд тухай мэдээнүүдые орууһан округ дотор дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай дүн хамтын таблица гурбан хэлгээр бэшэгдэжэ, протоколуудта хабсаргагдадаг. Пунгуулиин комиссийн шийдхэ дуунай эрхэтэй гэшүүн протоколы бүхы дээрэнь гү, али тэрэнэй зарим дүримүүдые зүбшөөгөөгүй байбал, онсо һанамжаяа протоколдо хабсаргаха эрхэтэй, тэрээн тухай протокол соо зохисотой тэмдэг хэгдэдэг.

5. Пунгуулиин окружной комиссийн гэшүүдэй онсо һанамжанууд, мүн окружной тус комиссида ороһон гомдолнууд (мэдүүлгэнүүд), тэдээн тушаа абтаһан шийдхэбэринүүд протоколой нэгэдэхи хэлгэтэ хабсаргагдадаг. Онсо һанамжануудай, гомдолнуудай (мэдүүлгэнүүдэй) ба һунгуулиин окружной комиссийн шийдхэбэринүүдэй баталагдаһан буулабаринууд протоколой хоёрдохи хэлгэтэ хабсаргагдадаг.

6. Пунгуулиин окружной комиссийн протоколой нэгэдэхи хэлгэ тэрэндэ гар табиһанай һүүлээр (тэрэһыне табиһан саг, час ба минута заажа) дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай дүн хамтын таблица нэгэдэхи хэлгэтэй хамта тэрэ дары Буряад Республикын Пунгуулиин комиссида эльгээгдэдэг.

7. Протоколой хоёрдохи хэлгы дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай дүн хамтын таблица хоёрдохи хэлгэтэй ба дуугаа үгэлгын дүнгүүдые тодорхойлох болон протокол табиха үедэ байһанай һунгуулиин окружной тус комиссийн зүблэхы дуунай эрхэтэй гэшүүдэй, адаглагшад, тус Хуулиин 19-дэхи статьягай 1-дэхи пункт соо заагдаһан бусад шюруудай

тосгогүүдтэй, мүн бусад документүүдтэй хамта лунгуулин окружной комиссийн секретарь харуулагдадаг байсан соо адагладаг.

8. Протоколой гурбадахи хэлэг ба дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай дүн хамтын табицын гурбадахи хэлэг лунгуулин окружной комиссийн ба лунгуулин дээдэ шатын комиссийн зүблэхы дуунай эрхэтэй гэшүүдтэ, адаглагшадта, тус Хуулин 19-дэхи статьягай 1-дэхи пунктда заагдалан бусад нюорнуудта тусысахынь ба буулгабары хэхинь тула үтэдэг.

9. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколдо ба (гү, али) дүн хамтын табицада тэр табицанай болон тэдэнэй нэгэдэхи дүнгүүдтэ Буряад Республикын Лунгуулин комиссида эльгээлэнэй лүүлээр протокол, дүн хамтын табица эльгээлэн лунгуулин окружной комисси тэдэн соо буруу юумэ (буруу бэшлэн, буруу сохион, үгышые наа, лунгуулин участково комиссиуудай протоколнуудай мэдээнүүдтэ нэмэхэдээ, адуу гаргаһан) элирүүлбэл, протоколдо ба (гү, али) дүн хамтын табицада нэмэлт табицар оруулаха тухай асуудал тэрэ зүблөөн дээрээ хаража үзэхэ эрхэтэй. Лунгуулин окружной комисси абалан шийдхэбэри тухайгаа зүблэхы дуунай эрхэтэй гэшүүдтэ, адаглагшадта болон түрүүн баталагдаһан протокол табица үедэ байсалһан бусад нюорнуудта, мүн олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдтэй түлөөлэгшэдтэ заатагуй мэдээсэхэ уялгатай. Иимэ ушарта лунгуулин окружной комисси дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол табидаг, тэрээн дээрээ "Дахин табидаг" гэжэ бэшэдэг. Заагдалан протокол тэрэ дары Буряад Республикын Лунгуулин комиссида эльгээгдэдэг.

10. Алдуунууды элирүүлбэл, дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколнуудай ба (гү, али) дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай дүн хамтын табицануудай мэдээнүүдтэй таарадаггүй байбал гү, али лунгуулин окружной комиссилаа оролон протоколнууд ба (гү, али) дүн хамтын табицанууд буруу табидаг гэжэ нэгжэлбэл, лунгуулин окружной комиссийн лунгагшадтай дууе дахин тоололго үнгэргэхэ тухай, үгышые наа, лунгуулин тус тус участок дээрэ лунгагшадтай дууе дахад тоололго өөрөө үнгэргэхэ тухай шийдхэбэри Буряад Республикын Лунгуулин комисси абаха эрхэтэй. Лунгагшадтай дууе дахин тоололго бэлүүлжэ байгаа лунгуулин комисси лунгуулин тус тус комиссийн зүблэхы дуунай эрхэтэй гэшүүдтэ, адаглагшадта, кандидатуудта, лунгагшадтай дууе дахин тоололго үнгэргэхэ үедэ байсаха эрхэтэй тус Хуулин 19-дэхи статьягай 1-дэхи пунктда заагдалан нюорнуудта энээн тухай дуулгадаг. Лунгагшадтай дууе дахин тоололго бэлүүлэн лунгуулин комисси дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протокол табидаг, тэрээн дээрээ "Дууе дахин тоололго" гэжэ бэшэдэг. Протокол тэрэ дары Буряад Республикын Лунгуулин комиссида эльгээгдэдэг.

Статья 55. Лунгалтын дүнгүүдтэ тодорхойлохо гурим

1. Лунгуулин участково комиссиуудлаа оролон дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколнуудай нэгэдэхи хэлэгүүдтэй үндэлэн дээрэ лунгуулин окружной комисси тэдэн соохи мэдээнүүдтэ нэмэн тоолоһоной аргаар лунгалтын дүнгүүдтэ тодорхойлодог. Лунгалтын дүнгүүд тухай протокол ба дүн хамтын табица гурбан хэлэгээр табидаг, лунгуулин окружной комиссийн шийдхэхы дуунай эрхэтэй эндэ байһан бүхы гэшүүд тэрээндэ тараа табидаг.

2. Гурбанай нэгэ хубилаа үсөөн лунгагшадтай лунгалтада хабаадалан, үгышые наа, нюусаар дуугаа үгэхэ бюлетьндэ хоёр кандидаттай оруулагдажа, нэгэниньше лунгагшадтай байбал, үгышые наа, опдоо кандидатта (ондоо кандидатуудта) орходоо олон дуунда хүртэлэн кандидаттай түлөө лунгагшадтай дуунай тоогой бүхы кандидаттуудые буруушаажа дуугаа үгэлэн

лунгагшадтай тоолоо үсөөн байбал, лунгалта болоогүй гэжэ лунгуулин окружной комисси мэдэрдэг. Тиймэ ушарнуудта лунгалта дахин болзорлогдодог.

3. Дуугаа үгэлгэдэ хабаадалан лунгагшадтай хахадһаа олонойнь дуунда хүртэлэн кандидат лунгагшадһанда тоологдодог.

4. Лунгуулин окружной комисси удаадахи ушарнуудта дуугаа үгэлгын дүнгүүдтэ, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатууды лунгалтын дүнгүүдтэ үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрдэг габэл:

а) дуугаа үгэлгы үнгэргэхэ гү, али дуугаа үгэлгын дүнгүүдтэ тодорхойлохо үедэ тохөөлоһон хазагайруулгануудай лунгагшын ланал бодолоо элирхэйлэгын дүнгүүдтэ үнэн зүбөөр тодорхойлох аргагүй болгобол;

б) лунгуулин участогуудай дүрбэнэй нэгэ хубилаа бага бэшэндэнь тэдэнэй үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрдэгдэбэл;

в) сүүдэй шийдхэбэреэр.

5. Бюлетьнүүдтэ ба дуугаа үгэлгын бүридхэлһөө гаргагдалан тухай үнэмшэлгэнүүдтэ оруулалсан, лунгуулин окружной, участково комиссиуудай документүүд тус Хууляар тогтоогдоһон болзорой хугасаа соо хадагалагдаха ёһотой. Лунгуулин окружной комиссиуудай бюлетьнүүд, протоколнууд ба дүн хамтын табицанууд олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдтэ лунгалтын дүнгүүдтэ албан ёһоор толилтор лунгуулин окружной комиссида хадагалагдаха, удаань Буряад Республикын Лунгуулин комиссида дамжуулагдаха ёһотой.

Статья 56. Дуугаа дахин үгэлгэ

1. Лунгуулин бюлетьндэ хоёрһоо олон кандидатай оруулагдажа, нэгэниньше лунгагшадтай байһан ушарта лунгагшадтай эгээн олон дуунда хүртэлэн хоёр кандидат тушаа Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатууды лунгалтаар дуугаа дахин үгэлгы Буряад Республикын Лунгуулин комисси болзорлодог.

2. 55-дахы статьягай 2-дохи пункттын нэгэдэхи хуби соо бэшэгдэлэн эрилтэлээ бэшэ тус Хуулин эрилтэнүүдтэ сахижа, лунгалтын дүнгүүдтэ толилһон үдэрһөө хойшо 15 хоногһоо оройтуулангуй дуугаа дахин үгэлгэ үнгэргэгдэдэг.

3. Буряад Республикын Лунгуулин комиссийн таарамжатай шийдхэбэри абалан үдэрһөө хойшо 2 хоногһоо оройтуулангуй дуугаа дахин үгэлгы үнгэргэхэ тухай мэдээсэл олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдтэ толилогдодог.

4. Лунгалты үнгэргэхэ үедэ дуугаа дахин үгэлгы эмхидхэлгэ ба үнгэргэлгэ, тэрэ тоодо дуугаа дахин үгэлгэдэ оруулагдаһан кандидатууд тухай мэдээнүүдтэ лунгуулин бюлетьн соо тааруулан бэшэлгэ тус Хуулитай зохилдуулан бэлүүлэгдэдэг.

5. Дуугаа дахин үгэлгы үнгэргэхэ үедэ дуугаа үгэлгэдэ хабаадалан лунгагшадтай эгээн олон дуунда хүртэлэн кандидат лунгагшадһанда тоологдодог.

6. Түрүүн үнгэргэгдэлэн дуугаа үгэлгын дүнгүүдтэй зохилдуулан, дуугаа дахин үгэлгэдэ оруулагдаһан кандидатуудай нэгэниньше дуугаа үгэлгын үдэр болотор кандидатураа болуулан ушарта лунгуулин окружной комиссийн шийдхэбэреэр тус лунгалтада урдань хабаадажа, бусадһаа олон дуунда хүртэлэн удаадахи кандидат тэрэнэй луури эээлдэг.

7. Бүхы бусад кандидатуудай кандидатурануудаа болууланай лүүлээр дуугаа дахин үгэлгы үнгэргэхэ үдэртэ лунгуулин бюлетьн соо имагтал нэгэ кандидатай үлэлэн ушарта дуугаа дахин үгэлгы үнгэргэхэ үедэ нэгэ кандидат тушаа дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдэдэг. Тийхэдэ дуугаа үгэлгэдэ хабаадалан лунгагшадтай 50 процентһээ бага бэшэ дуунда хүртэбэл, кандидат лунгагшадһанда тоологдодог.

8. Бүхы кандидатуудай гаралан ушарта кандидатууды нэмэжэ дэбжүүлхын ба лунгуулин хэрэгтэй үйлэнүүдтэ бэлүүлхын тула лунгалта 90 үдэрһөө эхэ бэшэ болзороор хойшолуулагдадаг. Тийхэдэ лунгуулин үйлэнүүдтэ бэлүүлхэ болзор гурбанай нэгэ хубилаа эхэ бэшээр хороогдожо болоно.

Статья 57. Лунгалта дахин үнгэргэгэлэ

1. Лунгалта болоогүй гү, али үнэнтэ бэшэ байгаа гэжэ мэдэргэгдэлэн ушарта лунгалта дахин үнгэргэгэлэ болзорлогдодог.

2. Лунгалтын дүнгүүдтэ албан ёһоор толилһон үдэрһөө хойшо 100 хоногһоо оройтуулангуй гү, али лунгалты үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрлэн үдэрһөө хойшо гурбан һараһаа оройтуулангуй лунгалта дахин үнгэргэгдэдэг.

3. Лунгалта дахин үнгэргэхэ үедэ Буряад Республикын Лунгуулин комиссийн шийдхэбэреэр лунгуулин үйлэнүүдтэй болзор гурбанай нэгэ хубяар хороогдожо болоно. Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдтэ лунгалта дахин үнгэргэхэ тухай мэдээсэл толилогдодог.

Статья 58. Дуугаа үгэлгын дүнгүүдтэ ба лунгалтын дүнгүүдтэ толилолго

1. Лунгуулин окружной, участково комиссиуудай протокол соо байһан лунгуулин участок бүхэндэ дуугаа үгэлгын дүнгүүд, лунгуулин округто лунгалтын дүнгүүд танилсахынь тула лунгагшадта, кандидатуудта, кандидатуудай этигэмжэтэ нюорнуудта, лунгуулин нэгэдэлэнүүдтэй, лунгуулин бүлэглэнүүдтэй түлөөлэгшэдтэ, адаглагшадта, харин гүрэнүүдтэй (уласхоорондын) адаглагшадта, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдтэй түлөөлэгшэдтэ тэдэнэй эрилтээр үтэдэг. Лунгуулин тус тус комисси заагдалан мэдээнүүдтэ үгэдэг.

2. Кандидатууды бүридхэлдэ абалга үнгэргэлэн лунгуулин окружной комиссиууд лунгуулин округто лунгалтын дүнгүүд тухай хамтын мэдээнүүдтэ лунгалтын дүнгүүдтэ тодорхойлоһоной лүүлээр нэгэ сүүдхын туршада олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдтэ эльгээдэг.

3. Лунгалтын дүнгүүдтэ, мүн кандидат бүхэнэй түлөө лунгагшадтай дуунай, бүхы кандидатууды буруушаажа үлэлэн дуунай тоо тухай мэдээнүүдтэ Буряад Республикын Лунгуулин комисси дуугаа үгэлгын үдэрһөө хойшо нэгэ һараһаа оройтуулангуй албан ёһоор толилуудлаг.

4. Лунгалтын дүнгүүд тухай лунгуулин окружной комиссийн протоколнууд соо байһан мэдээнүүдтэ, лунгуулин окружной комиссиуудта лунгалтын дүнгүүдтэ тодорхойлохдо үндэлэн боложо үлэлэн дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай лунгуулин участково комиссиуудай протоколнууд соо байһан мэдээнүүдтэ лунгуулин окружной комиссиууд толилдог. Дуугаа үгэлгын үдэрһөө хойшо гурбан һарын туршада лунгалтын дүнгүүд тухай мэдээнүүд албан ёһоор толилогдодог.

Статья 59. Буряад Республикын Арадай Хуралай лунгагдалан депутатууды бүридхэлдэ абалга

1. Лунгуулин окружной комисси лунгалтын дүнгүүд тухай протоколдо гар табицанай лүүлээр Арадай Хуралай депутатаар лунгагдалан кандидата энээн тухай мэдээсэдэг.

2. Арадай Хуралай депутатаар лунгагдалан кандидат Арадай Хуралай депутатай эрхэ зэргэтэй зохихогүй уялгануудһаа бээ сүлөөлэн тухайгаа бэшэмэл түхэлөөр лунгуулин окружной комиссида гурбан үдэрэй болзорт мэдээсэхэ уялгатай.

3. Лунгалтын хамтын дүнгүүдтэй албан ёһоор толилогдоһоной лүүлээр лунгуулин окружной комисси лунгагдалан кандидаты бүридхэлдэ абадаг ба тус статьягай 2-дохи хубяар тогтоогдоһон эрилтэнүүдтэ дүүргээд байхадань, лунгагдалан тухай үнэмшэлгэ тэрээндэ баруудлаг.

Статья 60. Сүлөө мандадууды эээлэлгэ Арадай Хуралай депутатуудай болзороо урид гаралан ушарта Буряад Республикын Лунгуулин комиссийн зууршалгаар Арадай Хурал лунгуулин тус тус округто лунгалта болзорлодог, Арадай Хуралай тус заралай эрхэ түлөөлэгын болзорой дүүрэтэр нэгэ жэлһээ бага бэшэ сагай үлөөд байбал, тус Хууляар хараалагдаһан гуримаар тэрэ үнгэргэгдэдэг.

Статья 61. Лунгалты үнгэргэхэ үедэ гүрэнэй мэдээсэлэй автомат онһон түхээрлэнүүдтэ хэрэглэлгэ

1. Лунгалты үнгэргэхэ үедэ гүрэнэй мэдээсэлэй автомат онһон түхээрлэнүүдтэ нимэ зорилгоор хэрэглэгдэдэг габэл:

а) лунгагшадты бүридхэлдэ абахада (тоо бүридхэхэдэ);

б) лунгагшадтай список табицада;

в) дуугаа үгэлгын дүнгүүдтэй ябасые адаглахада;

г) дуугаа үгэлгы согсолходо.

2. Лунгуулин территориальна ба окружной комиссиууд гүрэнэй мэдээсэлэй автомат онһон түхээрлэнүүдтэ хэрэглэлгэ хинан шалгахын тула комиссийн шийдхэхы ба зүблэхы дуунай эрхэтэй гэшүүдтэй тоолоо бүлэг бүридхэдэг.

3. Гүрэнэй мэдээсэлэй автомат онһон түхээрлэнүүдтэ оруулагдаһан ямаршые мэдээсэлтэй лунгуулин комиссийн бүхы гэшүүд, адаглагшад танилсаха эрхэтэй.

4. Гүрэнэй автомат онһон түхээрлэнүүдээр дамжуулан абалан дуугаа үгэлгын ябаса ба дүнгүүд тухай мэдээнүүд уридшалан абалан, юридическэ удхагүй мэдээсэл болодог.

5. Федеральна хуулитай зохилдуулан, Буряад Республикын Лунгуулин комисси гүрэнэй мэдээсэлэй автомат онһон түхээрлэнүүдтэ хэрэглэхэ гурим тогтоодог.

Статья 62. Лунгуулин документүүдтэ хадагалага ба архивта дамжуулан үгэлгэ

1. Буряад Республикын Лунгуулин комиссийн, лунгуулин окружной комиссиуудай документүүд удаадахи лунгалтын һара, үдэр болзорлоһон үдэрһөө хойшо нэгэ жэлһээ бага бэшэ саг соо Буряад Республикын Лунгуулин комиссида хадагалагдадаг, лүүлээрнь саг үргэлжэ хадагалхаар Буряад Республикын Национальна архивта дамжуулагдадаг.

2. Лунгуулин участково комиссиуудай документүүд (лунгуулин бюлетьнүүдтэ оруулаһан) лунгуулин участково комиссиуудай харуулагдадаг байра соо хадагалагдадаг ба эрхэ түлөөлэгын болзорой дүүрэтэр лунгуулин территориальна комиссида дамжуулагдадаг.

3. Лунгалтын дүнгүүдтэ албан ёһоор толилтор лунгуулин территориальна комиссиуудта документүүд хадагалагдадаг, удаань лунгуулин территориальна комиссиуудай байһан газарай муниципальна бүридэлэй зургаануудта актаар дамжуулагдадаг ба удаадахи лунгалты болзорлоһон үдэрһөө хойшо нэгэ жэлһээ бага бэшэ саг соо хадагалагдаад, лүүлээрнь архивта хадагалагдахаар дамжуулагдадаг.

4. Лунгуулин бюлетьнүүдтэ хадагалха болзор - лунгалтын дүнгүүдтэ албан ёһоор толилһон үдэрһөө хойшо нэгэ жэлһээ бага, харин лунгуулин комиссиуудай протоколнууды ба дүн хамтын табицанууды - Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай удаадахи лунгалтын һара, үдэр сонсоһон үдэрһөө хойшо нэгэ жэлһээ бага байжа болохогүй. Лунгуулин комиссиуудай дүн хамтын тоосоонууд, бүридхэлдэ абалан кандидаттуудай мүнган һангай эсэсэй тоосоонууд Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай удаадахи лунгалты сонсоһон үдэрһөө хойшо нэгэ жэлһээ бага бэшэ болзор соо хадагалагдадаг.

5. Лунгуулин бюлетьнүүд, лунгуулин комиссиуудай протоколнууд ба тэдэндэ хабсаргадалан материалнууд, дүн хамтын табицанууд нарин нягтаар тоосохо документүүд болодог. Лунгуулин документүүдтэй бүрин бүтэн хадагалагдахын түлөө лунгуулин тус тус комиссийн түрүүлэгшэ ба секретарь, мүн тэдэниие архивта дамжуулар - муниципальна бүридэлэй толгойлолго харюусалгатай.

6. Лунгалты бэлдэгтэй ба үнгэргэлгэтэй холбоотой документүүдтэ хадагалха болон архивта дамжуулаха гурим Буряад Республикын Национальна архивтай зүбшөөлөөр Буряад Республикын Лунгуулин комисси баталдаг.

Бүлэг IX. Лунгаха эрхэнүүдтэ хазагайруулые буруушаалга ба эдэ хазагайруулануудай түлөө харюусалга

Статья 63. Пунгаха эрхэнүүдые хазагайруулхан шиндхэбэринүүдые ба үйлэ хэрэгүүдые (үйлэ хэрэг бэелүүлээгүй байһыс) буруушаалга

1. Эрхэтэдэй пунгаха эрхэнүүдые хазагайруулхан гүрэнэй засагай болон нютагай өөһэдэн хүтэлбэрин зургаануудай ба тэдэнэй тушаалта нюурнуудай, нийтын нэгэдэлнүүдэй ба тэдэнэй тушаалта нюурнуудай шиндхэбэринүүд ба үйлэ хэрэгүүд (үйлэ хэрэг бэелүүлээгүй байһан), мүн пунгуулин комиссинуудай ба тэдэнэй тушаалта нюурнуудай шиндхэбэринүүд ба үйлэ хэрэгүүд (үйлэ хэрэг бэелүүлээгүй байһан) тушаа сүүдтэ гомдол барижа болоно.

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадыс пунгалта тушаа Буряад Республикын Пунгуулин комиссин ба пунгуулин тус комиссин тушаалта нюурнуудай шиндхэбэринүүд ба үйлэ хэрэгүүд (үйлэ хэрэг бэелүүлээгүй байһан) тушаа гомдол - Буряад Республикын Верховно сүүдтэ, пунгуулин окружной ба участково комиссинуудай шиндхэбэринүүд ба үйлэ хэрэгүүд (үйлэ хэрэг бэелүүлээгүй байһан) тушаа гомдол районно сүүдүүдтэ баригдадаг.

3. Сүүдэй шиндхэбэринүүдые пунгуулин тус тус комисси заатагуй дүүргэхэ уялгатай.

4. Пунгагшад, кандидадууд, тэдэнэй этигэмжэтэ нюурнууд, пунгуулин нэгэдэлнүүд, пунгуулин бүлэглэлнүүд ба тэдэнэй этигэмжэтэ нюурнууд, нийтын бусад нэгэдэлнүүд, адаглагшад, мүн пунгуулин комиссинууд эрхэтэдэй пунгаха эрхэнүүдые хазагайруулхан шиндхэбэринүүд ба үйлэ хэрэгүүд (үйлэ хэрэгүүдые бэелүүлээгүй байһан) тушаа гомдолтойгоор хандажа болоно.

5. Россин Федерациин ба Буряад Республикын хүсэндөө байгаа хуулинуудаар хараалагдаһан ушарнуудта дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай гү, али пунгалтын дүнгүүд тухай пунгуулин тус тус комиссин шиндхэбэринэ гү, али пунгуулин комиссин ондоо шиндхэбэринэ сүүд болуулаха аргатай.

6. Эрхэтэдэй пунгаха эрхэнүүдые хазагайруулхан пунгуулин окружной, участково комиссинуудай ба тэдэнэй тушаалта нюурнуудай шиндхэбэринүүд болон үйлэ хэрэгүүд (үйлэ хэрэг бэелүүлээгүй байһан) тушаа гомдол Буряад Республикын Пунгуулин комиссида барижа болоно, тэрэ гомдолой удхаар шиндхэбэри абаха эрхэтэй.

7. Пунгуулин дээдэ шатын комиссида урид хандаһан ушар сүүдтэ заатагуй хандахаар уялгадаггүй.

8. Сүүдэй гомдол хаража үзэхөөр абанан ба эрхэтэнэй нимэрхүү гомдолойгоор пунгуулин комиссида хандаһан ушарта сүүдэй шиндхэбэринэ хүсэндөө орогор пунгуулин комисси гомдолье хаража үзэлгыс зогсоодог. Ороһон гомдол тухай сүүд пунгуулин комиссида мэдээсэдэг.

9. Пунгуулин ябасын үедэ ороһон гомдолнууд тушаа шиндхэбэринүүд табан үдэрэй болзор соо, гэбэшыс дуугаа үгэлгын урдахн үдэрһөө оройтуулангүй, харин дуугаа үгэлгын үдэр гү, али дуугаа үгэлгын үдэрһөө хойшо - тэрэ дары абтадаг. Гомдол соохи ушарнуудыс нэмэжэ шалгаха хэрэгтэй байбаль, тэдэн тушаа шиндхэбэринүүд табан үдэрэй болзорһоо удааруулангүй абтадаг. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай, пунгалтын дүнгүүд тухай пунгуулин комиссин шиндхэбэри тушаа гомдолоор сүүд гомдолой ороһон үдэрһөө хойшо хоёр харын болзорһоо оройтуулангүй шиндхэбэри абаха уялгатай.

10. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай, пунгалтын дүнгүүд тухай пунгуулин комиссин шиндхэбэри тушаа гомдолой сүүдтэ хаража үзэгдэжэ, мүн пунгуулин хуулинуудыс хазагайруулгатай холбоотой ушарнуудаар шалгалтын үнгэргэгдэжэ байһан ушар Россин Федерациин хуулинуудаар хараалагдаһан байбаль, пунгагдаа гэжэ мэдэрэгдэһэн кандидатай ойронь хүртэшэгүй байлгыс хазагайруулангүй. Пунгагдаа гэжэ мэдэрэгдэһэн кандидат эрхэтэдэй пунгаха эрхэнүүдые хазагайруулхан тушаа гомдолоор ябуулагдажа байгаа захиргаанай, эрхэтэдэй гү, али уголовно хэрэгээр гэршэлгэ үгэхэлөө

арсаха эрхэгүй. Дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай, пунгалтын дүнгүүд тухай пунгуулин комиссин шиндхэбэри тушаа гомдолой сүүдтэ хаража үзэгдэжэ, мүн уридшалһан мүрдэлгын үнгэргэгдэжэ байһан ушар пунгагдаһанда мэдэрэгдэһэн кандидатай ойронь хүртэшэгүй байлгыс болуулаха тухай Буряад Республикын Арадай Хуралай зүбшөөл абаха эрилтэ табиһагүй.

11. Гомдолнуудыс саг соонь хаража үзэлгыс хангаха аргатайгаар сүүдүүд ба прокуратурын зургаанууд хүдэлмэриэсэ (тэрэ тоодо амаралтын үдэрнүүдтэ) эмхидхэхэ уялгатай.

Статья 64. Кандидадыс бүридхэлдэ абалгыс болуулаха, дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай, пунгалтын дүнгүүд тухай пунгуулин комиссин шиндхэбэринэ болуулаха үндэһэнүүд

1. Кандидадыс бүридхэлдэ абалга удаахи ушарнуудта болуулагдажа болоно гэбэл:

а) кандидадуудыс дэбжүүлэхэ ба бүридхэлдэ абаха гурим эбдэбэл;

б) пунгалтын урдахн идхалга ябуулаха ба пунгуулин ябасыс мүнгөөр хангаха гурим эбдэбэл;

в) кандидадуудай ба тэдэнэй этигэмжэтэ нюурнуудай, пунгуулин нэгэдэлнүүдэй, пунгуулин бүлэглэлнүүдэй пунгагдааха зорилготойгоор тушаалта гү, али албан байдалаа хэрэглэбэл;

г) тодорхой кандидадуудыс пунгаха зорилготойгоор ажал ябуулжа, кандидадуудай, пунгуулин нэгэдэлнүүдэй, пунгуулин бүлэглэлнүүдэй, бусад эмхинүүдэй пунгагшадта эдилгэ үгэжэ, гартаа оруулаха ушарай элирхэйлэгдэбэл;

д) Россин Федерациин ба Буряад Республикын хүсэндөө байһан хуулинуудаар тогтоогдоһон ондоо үндэһэнүүдээр.

2. Пунгуулин тус тус комиссин дуугаа үгэлгын дүнгүүдыс тоолоһоной гү, али пунгалтын дүнгүүдыс тодорхойлоһоной һүүлээр тус статьягай 1-дэхи пунктда дурдагдаһан хазагайрууланууд дайралдаһан байгаа болон пунгагшадтай һанал бодолоо элирхэйлэлгын дүнгүүдыс үнэн зүбөөр тодорхойлоһон аргагүй гэжэ сүүд тогтообол, дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай, пунгалтын дүнгүүд тухай пунгуулин комиссин шиндхэбэринэсэ тэрэ болуулаха аргатай.

3. Пунгагшадтай список табиха дүримэй, пунгуулин комиссинуудыс бүридхэхэ гуримай, дуугаа үгэлгын ба дуунуудыс тоолоһон гуримай (тэрэниис бэелүүлгыс адаглагдаа һаад тойбо татаһыс оруулаһан), пунгалтын дүнгүүдыс тодорхойлоһон хазагайруулагдаһан ушарта, пунгуулин хуулинуудай бусад хазагайруулануудай ушаржа, эдэ үйлэ хэрэгүүдэй (үйлэ хэрэг бэелүүлээгүй байһанай) пунгагшадтай һанал

бодолоо элирхэйлэлгын дүнгүүдыс үнэн зүбөөр тодорхойлоха аргагүй болгоһон ушарнуудта пунгуулин участок дээрэ, пунгуулин округто дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай, пунгалтын дүнгүүд тухай пунгуулин комиссин шиндхэбэринэсэ сүүд болуулаха аргатай.

4. Россин Федерациин ба Буряад Республикын хүсэндөө байгаа хуулинуудаар хараалагдаһан ушарнуудта сүүдүүд, Буряад Республикын Пунгуулин комисси дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай, пунгалтын дүнгүүд тухай пунгуулин участково, окружной комиссинуудай шиндхэбэринэсэ болуулаха аргатай.

5. Пунгуулин участогуудай дүрбэнэй нэгэ хубиһаа схэнхи дээрэнш дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай пунгуулин участково комиссинуудай шиндхэбэринүүдыс болуулахан байбал, пунгуулин округто пунгалта үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрэгдэдэг.

Статья 65. Эрхэтэдэй пунгаха эрхэнүүдые хазагайруулһанай түлөө харюусалга

Россин Федерациин эрхэтэнэй пунгаха ба пунгагдааха эрхээс сүлөөтэйгөөр бэелүүлэхэдэн хүсэ хэрэглэжэ, мэхэлжэ, занажэ, хуурмаглажа болон бусад аргаар һаалта хэһэн, үгышыс һаа, пунгагдааха зорилготойгоор тушаалайнгаа гү, али албанайнгаа булюу байдал хэрэглэһэн, үгышыс һаа, кандидадыс дэмжэжэ гараа табихыснь эрхэтэдыс баалаһан гү, али гараа табилгадань һаалта хэһэн, мүн тус гар табилгануудыс өөһэдөө заһан хубилгаһан, үгышыс һаа, пунгагшадыс мэхээр үгэдөө оруулаһан гэхэ гү, али тус Хуулин 33-дахи статьягай 3-дахи пунктаар хоригдоһон үйлэнүүдыс бэелүүлһэн, үгышыс һаа, пунгуулин участково тус тус комиссинуудта мэдээнүүдыс эльгэхын урда тээ бүридхэлдэ абанан пунгагшад тухай мэдээнүүдыс (пунгагшадтай списогыс) саг соонь бүридхөөгүй ба тодоруулаагүй байһан, үгышыс һаа, кандидадууд тухай худал хуурмаг мэдээнүүдыс тарааһан гү, али кандидадуудай нэрэ хүндыс ба шанар зэргыс бузарлаһан үйлэ хэрэгүүдыс бэелүүлһэн, үгышыс һаа, пунгуулин комиссин гэшүүдэй, тэрэ тоодо зүблэхыс дуунай эрхэтэй гэшүүдэй, адаглагшадтай, харин гүрэнүүдэй (уласхоорондын) адаглагшадтай, кандидадуудай этигэмжэтэ нюурнуудай, пунгуулин нэгэдэлнүүдэй, пунгуулин бүлэглэлнүүдэй, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй эрхэнүүдыс, тэрэ тоодо саг соонь мэдээсэл ба пунгуулин документнүүдэй буулгабаринуудыс абаха эрхыс хазагайруулхан, үгышыс һаа, пунгалтын урдахн идхалга ябуулаха гурим эбдэһэн, тэрэ тоодо дуугаа үгэлгын үдэрэй урдахн үдэр ба

дуугаа үгэлгын үдэр идхалга ябуулаһан нюурнууд, үгышыс һаа, пунгуулин ябасада мүнгэ һомолохо гурим эбдэһэн, тэрэ тоодо пунгуулин комиссинуудта, кандидадуудта мүнгэ һомололгыс хожомдуулаһан нюурнууд, үгышыс һаа, пунгуулин комиссинуудай хүдэлмэридэ һаад тойбо татаһан гү, али хуули бусаар хамааралсаһан, үгышыс һаа, уялгануудаа дүүргэлгэтэй холбоотой комиссинуудай гэшүүдэй ажал ябуулагдаа хамааралсаһан, үгышыс һаа, пунгуулин участогууд дээрэ дуугаа үгэлгэдэ һаалта хэһэн, дуугаа үгэлгын нюусыс хазагайруулаһан, пунгагшадтай өөрынгөө дураар бэшэ дуугаа үгэхыснь баадхаһан, үгышыс һаа, пунгуулин хуурмаг документ бэшэһэн, зорюута худал документнүүдыс бэшэһэн ба үгэлгэн, дуунуудыс зорюута буруу тоолоһон гү, али пунгалтын дүнгүүдыс зорюута буруу тогтооһон, уялгануудаар хараалагдаһан байбашыс, дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай мэдээнүүдыс үгөөгүй гү, али толилоогүй байһан, үгышыс һаа, эрхэтэдэй пунгагшадтай списогтэй танилсаха эрхыс хазагайруулаһан, үгышыс һаа, ондоо нюурнуудай түлөө дуугаа үгэхэ арга олгохо зорилготойгоор эрхэтэдэ пунгуулин бюллетеньнүүдыс үгэлгэн, үгышыс һаа, пунгалта бэлдэлгэ ба үнгэргэлгэдэ һомологдоһон мүнгэнэй гаргаша тухай тоосоонуудыс, кандидадуудай пунгуулин жасануудай мүнгэн һангай тоосоонуудыс ба пунгуулин ябасада һомологдоһон бюджетэй мүнгэнэй гаргаша тухай тоосоонуудыс харуулаагүй гү, али толилоогүй байһан нюурнууд, мүн пунгалтада хабаадаһын тула хууляар хараалагдаһан амаралта үгэхээс арсаһан ажалаар хангагшад

- Россин Федерациин ба Буряад Республикын хүсэндөө байгаа хуулинуудтай зохиладуулан, уголовно, захиргаанай, үгышыс һаа, ондоо харюусалгада хабаадуулагдадаг.

Статья 2. Тус Хуули албан ёһоор толилогдоһон үдэрһөө хойшо хүсэндөө орохо.

Статья 3. Тус Хуули абанантай дашарамдуулан, "Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудыс пунгалта тухай" Буряад Республикын Хуулины хүсэндэнь оруулаха гурим тухай" Буряад Республикын Верховно Советэй Тогтоол ("Буряад Республикын Верховно Советэй хуулига дансанууд", № 10, 1994 оной апрель) хүсээс буураа гэжэ мэдэрхэ.

Буряад Республикын Президент А.В.ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото 1998 оной мартын 3 № 657-1.

Харгалгалта 1

Харгалгалта 2

Гар табилгын хуудаһан

Table with 4 columns: Пунгуулин нэгэ, мандадтай, округһоо, Буряад Республикын. Includes text for Ардадай Хуралай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһыснь бидэ, доро, гараа, табигшад, дэмжэнэбди.

Гар табилгын хуудаһан

Table with 4 columns: Бидэ, доро, гараа, табигшад, пунгуулин нэгэдэлнээ Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадта кандидадаар. Includes text for пунгэ мандадтай пунгуулин округһоо, дэбжүүлэгдэһыснь дэмжэнэбди, түрэнэй, ажалладаг, ажалуудаг.

Table with 6 columns: №, Нэрэ, обог, Түрэнэй жэл, Ажалуудаг, Паспортын гү, али түрэннис һаалгаһан документын сери, дугаар, Гар табилган нэрэ, үдэр, Пунгалтын гар табилга.

Table with 6 columns: №, Нэрэ, обог, Түрэнэй жэл, Ажалуудаг, Паспортын гү, али түрэннис һаалгаһан документын сери, дугаар, Гар табилган нэрэ, үдэр, Пунгалтын гар табилга.

Гар табилгын хуудаһа гэршэлэн баталнаб:

Гар табилгын хуудаһа гэршэлэн баталнаб:

Депутада кандидат: (нэрэ, обог) (гара, үдэр) (гар табилга)

Пунгуулин нэгэдэлэй бүрнн эрхэтэ гүдоолагшэ: (нэрэ, обог, ажалуудаг газарайн жэл, паспортын гү, али түрэннис һаалгаһан документын сери ба дугаар) (гара, үдэр) (гар табилга)

РОССИН ФЕДЕРАЦИЙН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГУУД

РОССИН ФЕДЕРАЦИЙН ГҮРЭНЭЙ ШАГНАЛНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Гүрэнэй урда габьяатай байһанайнь, үни удаан саг соо оролдосо үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрлэнэйн ба аргаудай хоорондохи хани барисаа, харилсаа холбоо түгжөөлгэдэ горитой хубитаяа оруулһанайнь түлөө шагнаха гэбэл:

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ оргеноор

Агалов Владимир Константиновиче - Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи оргологшо.

Россин Федерацийн Президент Б.ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль.
1998 оной апрелин 16

РОССИН ФЕДЕРАЦИЙН ГҮРЭНЭЙ ШАГНАЛНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ «ЭСЭГЭ ОРОНОЙ ҮМЭНЭ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» оргеной II шатын медалар

Кожин Владимир Викторовиче - Буряад Республикын Үндэһэн банкын Северобайкальск хотын тосолго-кассова түбэй начальник;

Рассохин Сергей Фёдоровиче - Буряад Республикын Хойто-Байгалай аймагай өөһэдэн хүтэлбэрийн толгойлогшын орлогшо;

Семусев Алексей Васильевиче - Буряад Республикадахи Россин горно болон промышленна федеральна хиналтын Буряадай управлениин Нижнеангарскын таһагай начальник;

Токтонов Валерий Владимировиче - Буряад Республикадахи Россин горно болон промышленна федеральна хиналтын Буряадай управлениин гүрэнэй ахмад инспектор.

Транспортын талаар габьяатай байһанайнь ба үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрлэнэйн түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

«Россин Федерацийн транспортын габьяата хүдэлмэрлэгшэ»

Долбак Александр Петровичто - Буряад Республикын Улаан-Үдын түмэр замай колледжын директор.

Һуралсалай талаар габьяатай байһанайнь ба үни удаан саг соо оролдосо үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрлэнэйн түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

«Россин Федерацийн габьяата багша»

Козулин Николай Михайловичта - Буряад Республикын Улаан-Үдын түмэр замай колледжын багша.

Ларченко Валентина Исаевнада - Буряад Республикын Улаан-Үдын түмэр замай колледжын багша.

Россин Федерацийн Президент Б.ЕЛЬЦИН

Москва, Кремль.
1998 оной апрелин 16.

РОССИН ФЕДЕРАЦИЙН ГҮРЭНЭЙ ШАГНАЛНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Гүрэн түрэн үмэнэ габьяатай байһанайнь, үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрлэнэйн ба аргаудай хоорондо хани барисаа, харилсаа холбоо түгжөөлгэдэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө шагнаха гэбэл:

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД, ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУД

Республикын барилгын комплексые хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной апрелин 21-нэй Зарлигаар «Буряад Республикын габьяата барилгашан» гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Будаев Жаргал Бальжировичта - акционернэ «Ариг Ус» концерн бүлгэмэй вице-президент;

Восканянец Евгений Константиновичта - хизаарлагдамал харюусалгатай «Модуль ВБХ» үүсхэлэй директор;

Ирвин Виктор Борисовичта - барилгын «Вита-технология» фирмын директор.

Республикын банкын эмхинүүдэ хүгжөөлгэдэ амжалтанууды туйлаһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной апрелин 21-нэй Зарлигаар Россин Федерацийн Буряадай банкын директор Кондратьев Юрий Павловиче Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Гүрэнэй болон ниитын эмхинүүдэ үни удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрлэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной апрелин 14-нэй

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ оргеноор

Прейзнер Анатолий Григорьевиче - Буряад Республикын Улаан-Үдэ хотын нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн толгойлогшын нэгэдэхи орлогшо.

Түмэр замай транспорт хүгжөөлгэдэ горитой хубитаяа оруулһанайнь ба Зүүн Сибириин түмэр замда шэнэ түрүү технологи нэбтэрүүлһэнэйн түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

«Россин Федерацийн транспортын габьяата хүдэлмэрлэгшэ»

Каблуков Леонид Анподистовичто - түмэр замай Улаан-Үдын түлөөлэгшын ахмад инженер

Россин Федерацийн Президент Б.ЕЛЬЦИН

Москва, Кремль.
1998 оной апрелин 15.

РОССИН ФЕДЕРАЦИЙН ГҮРЭНЭЙ ШАГНАЛНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хүдөө ажахын талаар габьяатай байһанайнь ба үни удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрлэнэйн түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

«Россин Федерацийн ХҮДӨӨ АЖАХЫН ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ»

Алексеев Максим Максимовичта - Буряад Республикын Сэлэнгын аймагай таряашадай ажахынуудай Шасарганын эблэлэй правлениин түрүүлэгшэ;

Шолен Николай Ивановичта - Буряад Республикын Кабанскын аймагай үйлэдбэри туршалгын «Байкальское» ажахын директор.

Россин Федерацийн Президент Б.ЕЛЬЦИН

Москва, Кремль.
1998 оной апрелин 4.

РОССИН ФЕДЕРАЦИЙН ГҮРЭНЭЙ ШАГНАЛНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хойто-Муйын тоннель барилгада горитой хубитаяа оруулһанайнь ба акционернэ «БАМтоннельстрой» бүлгэмдэ (Буряад Республика) үни удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрлэнэйн түлөө шагнаха гэбэл:

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ оргеноор

Гришаев Виктор Фёдоровиче - акционернэ «Үйлэдбэрийн бааза» бүлгэмэй бульдозерой машинист;

Донцов Геннадий Ивановиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй проходчик;

Захаренко Владимир Владимировиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй проходчик;

Королько Сергей Николаевиче - акционернэ «БАМтоннельстрой» бүлгэмэй ахмад инженер;

Пийтер Юрий Михайловиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй слесарь;

Хани Барисаанай оргеноор

Марков Анатолий Степановиче - акционернэ «Үйлэдбэрийн бааза» бүлгэмэй бульдозерой машинист;

Медведев Леонид Ивановиче - акционернэ «Автобаза» бүлгэмэй нэгэдхэмэл заһабарилга-механическа мастерскойнуудай ахалагша мастер;

Нурмуханов Марат Елеуовиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй электрослесарь;

Осипян Эдуард Михайловиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй проходчик;

Самарин Василий Васильевиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй проходчик;

«ЭСЭГЭ ОРОНОЙ ҮМЭНЭ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» оргеной II шатын медалар

Аргун Геннадий Ивановиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй ахалагша маркшейдер;

Болтман Анатолий Борисовиче - акционернэ

«21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй ахмад маркшейдер;

Бордун Ярослав Михайловиче - акционернэ «Үйлэдбэрийн бааза» бүлгэмэй электрослесарь-монтажник;

Витюк Виктор Васильевиче - акционернэ «БАМтоннельстрой» бүлгэмэй ахмад инженерэй орлогшо;

Дмитриенко Андрей Владимировиче акционернэ «Үйлэдбэрийн бааза» бүлгэмэй мастер;

Емельяненко Николай Ивановиче - акционернэ «Автобаза» бүлгэмэй жолоошон;

Захаров Алексей Прокопьевиче - акционернэ «Үйлэдбэрийн бааза» бүлгэмэй слесарь-заһабарилгаша;

Зуев Василий Васильевиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй проходчик;

Кожевин Александр Михайловиче - акционернэ «21-дэхи отряд» бүлгэмэй электрослесарь;

Колпак Наталья Константиновнае - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй үргэдэг машинын машинист;

Коновалов Александр Ивановиче - акционернэ «Автобаза» бүлгэмэй жолоошон;

Кочанов Владимир Александровиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй проходчик;

Майборода Вячеслав Пантелеевиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй проходчик;

Миролович Степан Михайловиче - акционернэ «Үйлэдбэрийн бааза» бүлгэмэй бульдозерой машинист;

Нагимбаев Жаныбегые - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй проходчик;

Неделин Виктор Александровиче - акционернэ «Автобаза» бүлгэмэй жолоошон;

Некрушец Владимир Ивановиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй электрослесарь;

Оксенчук Василий Климовиче - акционернэ «Үйлэдбэрийн бааза» бүлгэмэй ашаа тээгшэ;

Петруня Александр Петровиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй механическа мастерскойнуудай начальник;

Пономаренко Виктор Ивановиче - акционернэ «Коммунальщик» бүлгэмэй участогай начальник;

Потемкин Николай Матвеевиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй ахмад геолог;

Синюгин Сергей Михайловиче - «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй тээлэгшэ;

Сиротин Петр Григорьевиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй монтажник;

Слипец Иван Ивановиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй үрэмдэлгын түхээрэгшын машинист;

Слонская Зинаида Фёдоровнае - акционернэ «Коммунальщик» бүлгэмэй котелой түхээрэлгэнүүдэй машинист;

Старков Виктор Степановиче - акционернэ «Үйлэдбэрийн бааза» бүлгэмэй автоматикын болон хэмжүүрэй түхээрэлгэнүүдэй слесарь;

Стрекалов Сергей Владимировиче - акционернэ «Автобаза» бүлгэмэй заһабарилгын слесарь;

Уразаев Зинур Зарифовиче - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй электро-гагнууршан;

Халуенко Владимир Степановиче - акционернэ «Үйлэдбэрийн бааза» бүлгэмэй слесарь-заһабарилгаша;

Храмцов Константин Ивановиче - акционернэ «Автобаза» бүлгэмэй жолоошон.

Хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

«РОССИН ФЕДЕРАЦИЙН ГАБЬЯАТА БАРИЛГАШАН»

Безридный Василий Ивановичта - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй проходчик;

Казеев Владимир Алексеевичто - акционернэ «21-дэхи тоннельнэ отряд» бүлгэмэй проходкын электрослесарь.

Россин Федерацийн Президент Б.ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль.
1998 оной апрелин 4.

Зарлигаар Буряад Республикын Экономикын министрствын таһагай начальник Корнеева Клавдия Константиновнае Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Гүрэнэй болон ниитын эмхинүүдэ үни удаан саг оролдосотойгоор хүдэлмэрлэнэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1998 оной апрелин 29-нэй Зарлигаар Буряад арадай конгрессэй гүйсэдхэхи комитедэй гэшүүн Сагадарова Дарима Дашиевнае Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Үни удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрлэнэйн ба албанайнгаа ажал ябуулгада амжалтанууды туйлаһанайнь түлөө Буряад Республикын Арадай Хуралай Совет 1998 оной апрелин 30-най Тогтоолоор Буряад Республикын юстициин министрэй орлогшо Бадмацыренов Владимир Дамбаевиче Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Республикын засагай зургаанууда үни удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрлэнэйн ба хуули зохёолгын ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр

хабаадаһанайнь түлөө Буряад Республикын Арадай Хуралай Совет 1998 оной апрелин 30-най Тогтоолоор Буряад Республикын Конституционно Сүүдэй Түрүүлэгшэ Хышектыев Олег Валентиновиче Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Аша үрэ ехэтэйгээр эрдэмэй, багшын ажаябуулгада хүдэлмэрлэнэйн ба дээдэ мэргэжэлтэды бэлдэлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Арадай Хуралай Совет 1998 оной апрелин 22-ой Тогтоолоор Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академийн профессор Батүев Бата Бадмаевиче Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрлэнэйн ба хуули зохёолгын ажаябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө Буряад Республикын Арадай Хуралай Совет 1998 оной апрелин 22-ой Тогтоолоор Буряад Республикын үндэһэн библиотекын директор Петухова Ида Ильиничнае Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

